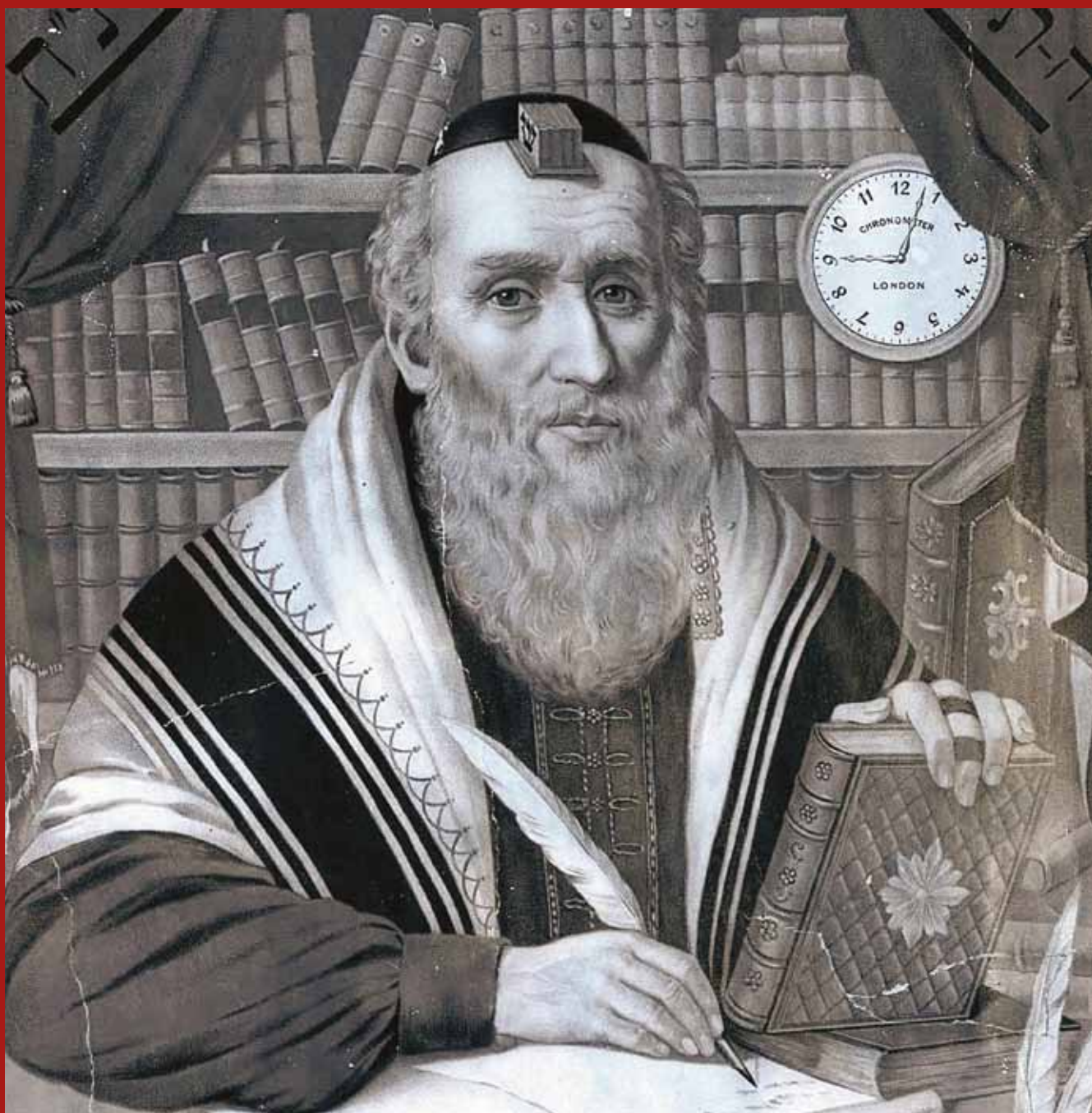

TAUTINIŲ bendrijų 2020 naujienos Nr. 1 (72)

Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu 2020-ieji paskelbti Vilniaus Gaono (Elijas Ben Saliamonas Zalmanas, 1720–1797), kurio 300-osios gimimo metinės minimos šiemet, ir Lietuvos žydų istorijos metais.

p. 5, 6, 14

Vasario 7 d. Tautinių bendrijų namuose vyko tradicinė Duonos šventė, kurioje tautinių bendrijų atstovai demonstravo savo tautų duonos pavyzdžius, pasakojo apie jų kepimo ypatumus, vartojimo tradicijas.

p. 8

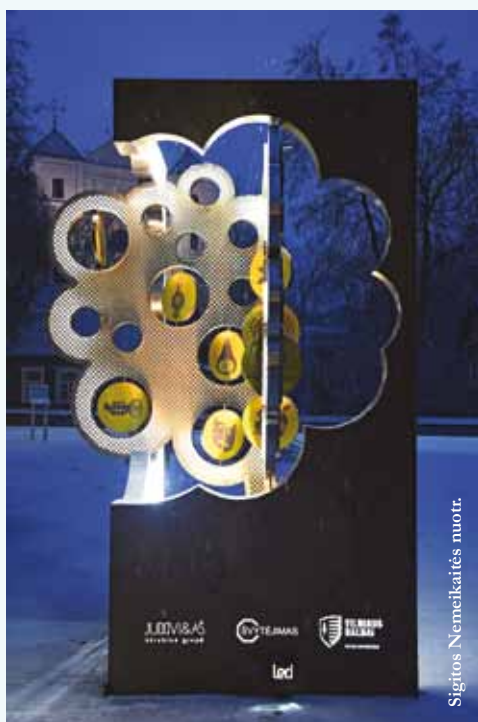

Radviliškio rusų kultūros centras per savo jau trečią dešimtmetį gyvavimo laiką parengė ir įvykdė daug įvairių kultūros ir švietimo projektų, kurių tikslas – integracija į krašto bendruomenę, rusų kultūros viešinimas rajone, kitų tautų etninių tradicijų pažinimas. Nuotraukoje – Radviliškio herbas.

p. 15

Lietuvos kultūros sostinė 2020 m. paskelbti Trakai. Mieste planuojama daug kultūrinių renginių. Juose bus deramai įpintas ir tautinių mažumų menas. Trakai visada buvo daugia-kultūris miestas. Vasarą vyks Tautų šventė, per kurią bus pristatyta karaimų, totorių ir kitų tautinių mažumų kultūra. Kultūros sostinės metus simbolizuoja miesto centre pastatyta originali skulptūrinė kompozicija, kurios centre – medis, svarinantis vaisius – įvairius menus simbolizuojančius skritulius.

p. 10

Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės biblioteka daug metų bendradarbiauja su miesto tautinių mažumų organizacijomis. Bibliotekoje vyksta bendri renginiai, pristatomos knygos, rengiamos parodos. Panevėžiečių patirtis liudija, kad bibliotekos gali nemažai padaryti, tenkinant tautinių bendrijų dvasinius poreikius, palaikant tarpkultūrinį dialogą.

p. 16

T u r i n y s

VYRIAUSYBĖJE

Sudarė komisiją tautinių mažumų klausimais..... 2

TAUTINIŲ MAŽUMŲ DEPARTAMENTE

Lankėsi Ukrainos ambasadorius 2

Skyrė finansavimą..... 2

Tartasi dėl pasiruošimo Lietuvos totorių istorijos
ir kultūros metų minėjimui 2

AKTUALIJOS

Darbą pradėjo 2020–2024 m. kadencijos Tautinių bendrijų taryba 3

Naujasis Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas –

prie Lietuvos tautinių bendruomenių kūrimosi ištakų stovėjęs mecenatas 4

Kultūros viceministre paskirta Z. Bružaitė 4

Vilniaus Gaono ir Lietuvos žydų istorijos metų minėjimo renginiai 5

G. Nausėda apie Holokaustą: galime tik įsivaizduoti, kiek kartų netekome..... 6

Lietuvoje viešėjo ESBO vyriausiasis komisaras tautinių mažumų klausimais 7

Kazachų bendruomenės kabinetui Tautinių bendrijų namuose
suteiktas Rytų mokslininko vardas..... 7

Tautinių bendrijų namuose vyko tradicinė Duonos šventė 8

Jaunųjų mokslininkų akiratyje – tautinės mažumos..... 9

Trakų – 2020 m. Lietuvos kultūros sostinės –

renginiuose bus deramai pristatytos tautinės bendrijos..... 10

„Lietuva, kurią aš myliu“..... 11

R. Banevičienė. „Mes – tavo vaikai, Lietuva“ 12

Apdovanota etiška žiniasklaida 13

Jungtinėse Tautose veikė paroda apie Lietuvos žydų praeitį 14

Dubline atidaryta Vilniaus Gaono jubiliejui

ir Lietuvos žydų istorijos metams skirta paroda..... 14

A. Beliajeva. Radviliškio rusų kultūros centro veikla:

konferencijos, išvykos, kūrybinės dirbtuvės, parodos..... 15

G. Ratkutė. Biblioteka ir tautinės mažumos..... 16

Ji kūrė Lietuvą..... 18

J. Rumša. Trakų viešojoje bibliotekoje veikė paroda, skirta H. Kobeckaitėi 19

Tapybos darbuose – Mažosios Lietuvos peizažai..... 20

M. Jakobas apdovanotas už lietuvių kalbos puoselėjimą..... 21

Lenkų diskusijų klubas turi naują pirmininką ir kuria naujus planus 21

A. Gedaminskienė. Tautinių bendrijų namų valstybinės

kalbos kursų organizavimo patirtis..... 22

B. Zeigienė. Rusų literatūros klubas kvietė

į dainuojamosios poezijos popietę..... 24

J. Rumša. Azerbaidžanietis M. Gamzajevs apie lietuvių literatūros

klasiką V. Krėvę – įtaigiai ir įtikinamai 25

NAUJOS KNYGOS

Leidinyje – karaimų šventovių – kenesų istorija..... 26

„Galima skaityti lyg dokumentinį romaną“ 26

Užsienio leidyklų išleistose knygose – apie Lietuvos žydus..... 27

TAUTINĖS MAŽUMOS UŽSIENYJE

Kvenai Norvegijoje..... 28

S U M M A R Y 28

Sudarė komisiją tautinių mažumų klausimams

Vasario 26 d. ministrų kabinetas sudarė Vyriausybės komisiją tautinių mažumų klausimams. Komisija koordinuos tautinių mažumų politiką, spres kultūros, socialinės apsaugos, švietimo, ekonomikos, užsienio ir vidaus reikalų bei kitus klausimus.

Bus stiprinamas visų ministerijų, kitų atsakingų institucijų bendradarbiavimas formuojant ir koordinuojant valstybės politiką tautinių mažumų srityje. Papildomas dėmesys bus skiriamas kaimyninių valstybių – Baltarusijos, Lenkijos ir Kaliningrado srities (Rusija) – lietuvių bendruomenių poreikiams plėtoti ryšius su Lietuva ir išsaugoti tautinę tapatybę.

Komisijos personalinę sudėtį tvirtins Ministras Pirmininkas, jai

vadovaus Vyriausybės kancleris. Į Komisijos sudėtį bus deleguojami asmenys, turintys įgaliojimus priimti sprendimus: kultūros viceministras (Komisijos pirmininko pavaduotojas), ekonomikos ir inovacijų, finansų, krašto apsaugos, socialinės apsaugos ir darbo, švietimo, mokslo ir sporto, teisingumo, vidaus reikalų ir užsienio reikalų viceministrai, Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorius, Ministro Pirmininko biuro vadovas ir patarėjas, Kultūros ministerijos kancleris ir du Vyriausybės kanceliarijos atstovai.

Komisija rengs ir teks Vyriausybei siūlymus dėl Lietuvos tautinių mažumų politikos kryptių ir prioritetų,

Pietryčių Lietuvos regiono tolygesnio ekonominio vystymosi.

Komisija teks Vyriausybei siūlymus dėl valstybės institucijų veiksmų koordinavimo integruojant tautines mažumas į Lietuvos politinį, ekonominį, visuomeninį, kultūrinį gyvenimą ir švietimo sistemą, tautinių mažumų politikai įgyvendinti reikalingų teisės aktų rengimo ir tobulinimo, tarptautinių išpareigojimų įgyvendinimo tautinių mažumų teisių užtikrinimo srityje. Komisija taip pat spres negausių tradicinių tautinių mažumų, neturinčių istorinės tėvynės (Lietuvos karaimų, totorių ir romų), tapatumo išsaugojimo ir kitus tautinių mažumų padėties gerinimo klausimus.

TAUTINIŲ MAŽUMŲ DEPARTAMENTE PRIE LRV

Lankėsi Ukrainos ambasadorius

Vasario 26 d. Tautinių mažumų departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė susitiko su Ukrainos ambasadoriumi Lietuvoje Volodymyru Yatsenkivskyj. Susitikimo metu buvo kalbėta apie ukrainiečių tautinės bendruomenės Lietuvoje aktualijas, aptartos bendradarbiavimo galimybės.

V. Montvydaitė ir V. Yatsenkivskyj

Skyrė finansavimą

Tautinių mažumų departamentas 2019 m. pabaigoje skelbė konkursą tautinių mažumų kultūros ir integracijos centrų 2020 metų veiklos projektams finansuoti. Departamentas

įgyvendina tautinių mažumų integracijos į Lietuvos ekonominį, visuomeninį, kultūrinį gyvenimą, jų tapatumo išsaugojimo programą.

Atlikus pateiktų projektų admi-

nistracinės atitikties vertinimą, ekspertiniam vertinimui buvo pateikta 16 projektų paraiškų. 15-kai projektų finansuoti skirta 224 tūkst. eurų.

Iš valstybės biudžeto lėšų dalinai finansuoti tautinių mažumų kultūros sklaidos projektai.

Tartasi dėl pasiruošimo Lietuvos totorių istorijos ir kultūros metų minėjimui

Vasario 4 d. Tautinių mažumų departamente vyko totorių nevyriausybinių organizacijų atstovų pasitarimas dėl priemonių plano 2021 metams, kurie yra paskelbti Lietuvos totorių istorijos ir kultūros metais, parengimo.

2019 m. spalio 10 d. Lietuvos Respublikos Seimas paskelbė 2021-uosius metus Lietuvos totorių istorijos ir kultūros metais. Tautinių mažumų departamentas kartu su Kultūros ministerija planuoja parengti ir pateikti

Vyriausybei Lietuvos totorių istorijos ir kultūros metų minėjimo priemonių plano projektą.

Pasitarime buvo pasidalinta idėjomis dėl galimų plano priemonių, aptartos valstybinių institucijų ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo galimybes pažymint Lietuvos totorių istorijos ir kultūros metus.

Darbą pradėjo 2020–2024 m. kadencijos Tautinių bendrijų taryba

Sausio 21 d. Tautinių mažumų departamente prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės vyko pirmasis naujos kadencijos Tautinių bendrijų tarybos posėdis, kuriame buvo išrinktas Tarybos pirmininkas ir du jo pavaduotojai. 2020–2024 m. kadencijos Tautinių bendrijų tarybos pirmininku tapo žydų bendruomenės atstovas **Daumantas Levas Todesas**, o jo pavaduotojais išrinkti Vilniaus latvių draugijos pirmininkė **Gunta Rone**, vadovavusi praėjusios kadencijos tarybai, ir lenkų bendruomenės atstovas **Vladislavas Voinič**.

Iš viso Tarybą sudaro 28 tautinių bendruomenių atstovai: armėnai, azerbaidžaniečiai, baltarusiai, čečėnai, estai, graikai, gruzinai, karaimai, latviai, lenkai, romai, rusai, totoriai, ukrainiečiai, uzbekai, vengrai, vokiečiai ir žydai.

Nuo tautinės mažumos, kurios skaitlingumas pagal paskutinius 2011 m. visuotinio gyventojų surašymo duomenis Lietuvos Respublikoje viršija 100 tūkst. žmonių, renkami 3 Tarybos nariai, nuo tautinės mažumos, kurios skaitlingumas yra nuo 10 tūkst. iki 100 tūkst. – du atstovai, nuo tautinės mažumos, kurios skaitlingumas mažesnis nei 10 tūkst. – vienas atstovas.

Veikianti kaip patariamoji institucija, Tautinių bendrijų taryba atstovauja tautinėms mažumoms Lietuvos tautinių mažumų politikos koordinavimo klausimais. Įtraukdama tautinių mažumų atstovus į sprendimų procesus, Taryba vadovaujasi tarptautinės teisės principais, Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos įstatymais, kitais teisės aktais ir Tautinių bendrijų tarybos nuostatais.

Tarp Tarybos uždavinių yra: stebėti, kaip šalyje įgyvendinami su tautinių mažumų teisėmis susiję įstatymai; ugdyti tautinę toleranciją, nepakantumą tautinės nesantaikos kurstymui, skatinti visuomenės ugdymą ir švietimą šiais klausimais; skatinti ir palaikyti tautinių mažumų asociacijų iniciatyvas ir sumanymus, prisidedančius prie tautinių santykių harmonizavimo; skatinti tautinių mažumų kultūrų plėtotę, užtikrinti jų tautinio tapatumo bei savimonės

išsaugojimą, puoselėjimą ir integraciją į Lietuvos visuomeninį gyvenimą.

Į Tarybos funkcijas įeina: atstovauti

tautinių mažumų interesams valstybės įstaigose ir institucijose; dalyvauti teisėkūros procesuose, įvairiose komisijose ir darbo grupėse; patarti, sprendžiant strateginius tautinių mažumų tapatumo saugojimo ir kultūros plėtoties klausimus; nuolat stebėti tarptautinių teisės aktų ir įsipareigojimų tautinių mažumų klausimais įgyvendinimą bei teikti dėl jų pasiūlymus ir kt.

TMD inf.

2020–2024 m. kadencijos Tautinių bendrijų tarybos sudėtis:

1. **Daumantas Levas Todesas** (pirmininkas) – Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės valdybos ir tarybos narys;
2. **Gunta Rone** (pavaduotoja) – Vilniaus latvių draugijos pirmininkė;
3. **Vladislav Voinič** (pavaduotojas) – Viešosios įstaigos „Pasaulio vilniukų suvažiavimas“ direktorius;
4. **Ruslan Arutiunian** – Lietuvos armėnų sąjungos narys;
5. **Lučija Bartkienė** – Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ pirmininkė;
6. **Jelena Berežok** – VšĮ „Slavų estetiško lavinimo centras“ pirmininkė;
7. **Motiejus Jakubauskas** – Vytauto Didžiojo paminklo pastatymo fondo pirmininkas;
8. **Ela Kanaitė** – Lietuvos rusų mokyklų mokytojų asociacijos pirmininkė;
9. **Dzmitry Karachun** – Asociacijos „Kryvija“ prezidentas;
10. **Išvanas Kvikas** – Lietuvos romų bendruomenės pirmininkas;
11. **Nikolaj Logvin** – Lietuvos baltarusių visuomeninių organizacijų susivienijimo pirmininkas;
12. **Rana Mamadova** – Klaipėdos azerbaidžaniečių draugijos „Azeris“ narė, Klaipėdos miesto tautinių mažumų tarybos prie Klaipėdos miesto savivaldybės narė;
13. **Marytė Maslauskaitė** – Kauno vokiečių bendrijos pirmininkė;
14. **Tatjana Michniova** – Lietuvos rusų kultūros fondo pirmininkė;
15. **Galina Miškinienė** – Vilniaus apskrities totorių bendruomenės pirmininkė;
16. **Rasa Miuller** – Klaipėdos vokiečių bendrijos narė, Klaipėdos miesto tautinių mažumų tarybos prie Klaipėdos miesto savivaldybės pirmininkė;
17. **Evelina Paulavičienė** – Lietuvos graikų draugijos „Patrida“ pirmininkė;
18. **Marija Rubaževičienė** – Lietuvos Stepono Batoro vengrų kultūros draugijos pirmininkė;
19. **Eminat Saijeva** – Baltijos čečėnų bendrijos pirmininkė;
20. **Gžegož Sakson** – Lietuvos lenkų teisininkų sąjungos pirmininkas;
21. **Levanas Sepazhvili** – Gruzijos kultūros asociacijos „Kachetija“ pirmininkas;
22. **Natalija Šertvytienė** – Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė;
23. **Romualdas Špakovskis** – Lietuvos karaimų kultūros bendrijos narys;
24. **Lidia Trigub** – Ukrainiečių kultūros ir švietimo centro „Rodyna“ pirmininkė;
25. **Leila Urmanova-Vnukova** – Uzbekų kultūros centro pirmininkė;
26. **Liia Urman** – Lietuvos estų draugijos pirmininkė;
27. **Valenty Voinilo** – Lenkų informacijos centro Vilniuje „Info Rum“ pirmininkas;
28. **Bachram Zeinalov** – Šiaulių apskrities azerbaidžaniečių draugijos pirmininkas.

Naujasis Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas – prie Lietuvos tautinių bendruomenių kūrimosi ištakų stovėjęs mecenatas

Kaune 1947 m. gimęs Daurimantas Levas Todesas, išrinktas 2020–2024 m. Tautinių bendrijų tarybos pirmininku, yra aktyvus visuomenininkas, kultūros rėmėjas, ilgametis Lietuvos žydų bendruomenės narys, buvęs jos įkūrimo liudininku ir vienu iš iniciatorių 1989 m.

Lietuvos žydų bendruomenei Tautinių bendrijų taryboje nuo 2011 m. atstovaujantis D. L. Todesas yra Jakovo Bunkos labdaros ir paramos fondo direktorius, žydų bendruomenės „Vilnius - Lietuvos Jeruzalė“ steigėjas, Geros valios fondo ekspertinės grupės narys.

Jis yra daug prisidėjęs prie Lietuvos žydų paveldo, autentiškų medinių sinagogų išsaugojimo, žydų istorijos ir kultūros sklaidos, dėjo pastangas didesnio lietuvių ir žydų tautų tarpusavio supratimo, žydų tradicijų Lietuvos visuomenėje pažinimo skatinimui.

Tolimaisiais 1989 m. jis buvo Lietuvos sporto klubo „Makabi“ atkūrimo iniciatyvinės grupės narys, 1989–1997 m. ir 2015–2019 m. ėjo šio klubo viceprezidento pareigas, buvo vienas iš Lietuvos jaunimo krepšinio rinktinės, iškovojusios prizinę vietą, kelionės į Izraelį rėmėjų.

D. L. Todesas yra tiesiogiai prisidėjęs prie knygų Jehošuos Jacovskio „Žydų anekdotai“, Vytenio Rožuko „Yoko meilė Džonui“, Grigorijaus

D. L. Todesas

Šuro „Užrašai: Vilniaus geto kronika, 1941–1944“, Vito Luckaus foto albumo leidimo ir Irenos Veisaitės knygos „Gyvenimas turėtų būti skaidrus“ leidimo rusų kalba.

Jis buvo parodų „Kadišas Lietuvos medinėms sinagogoms“ bei „Tremties kapų nuotraukos“ autorius.

D. L. Todeso paramos dėka sostinėje pastatytas paminklas Vilniaus Gaonui, Kelmėje – žymiam litvakui rašytojui Ichokui Merui.

Ne vieną dešimtmetį D. L. Todesas rėmė Lietuvos teatrus ir spektaklius, tarp jų – Lietuvos nacionalinį dramos teatrą, Vilniaus mažąjį teatrą, jo paties sumanytą spektaklį „Nusi-

šypsok mums, Viešpatie“, pastatytą Grigorijaus Kanovičiaus romanų „Nusišypsok mums, Viešpatie“ ir „Ožiukas už porą skatikų“ motyvais. Šiuo metu jis yra Maskvos J. Vachtangovo valstybinio akademinio dramos teatro konsultantas, su kurio aktoriais reguliariai susitinka.

D. L. Todesas yra premijos studentams Or'beLita steigėjas.

Jis apdovanotas Lietuvos tautinio olimpinio komiteto medaliu „Už nuopelnus olimpizmui“ (2014 m.), Tautinių mažumų departamento Aukso Garbės ženklu „Už nuopelnus“ (2017 m.), garbės raštais.

TMD inf.

Kultūros viceministre paskirta Z. Bružaitė

Kovo 9 d. darbą pradėjo ministro Mindaugo Kvietkausko paskirta kultūros viceministrė Zita Bružaitė. Jos atsakomybės sritys – etninė kultūra ir nematerialus kultūros paveldas, bendradarbiavimas su savivaldybėmis formuojant kultūros politiką, kultūros centrų veiklos stiprinimas

ir efektyvinimas, mėgėjų meninė veikla.

Naujoji viceministrė taip pat koordinuos bazinio kultūros paslaugų paketo sukūrimo bei įgyvendinimo, teisinio reguliavimo, susijusio su istorinio atminimo įamžinimu, tautinių mažumų politikos klausimus.

Kompozitorė, 2019 m. Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatė Z. Bružaitė 2009–2017 m. buvo Lietuvos kompozitorių sąjungos pirmininkė, 2012–2019 m. – Vytauto Didžiojo universiteto Muzikos akademijos docentė.

KM inf.

Vilniaus Gaono ir Lietuvos žydų istorijos metų minėjimo renginiai

Šiomet minimos didžiojo Lietuvos rabino, litvakų misnagdų religinės minties lyderio, iškiliausio litvakų kultūros atstovo Vilniaus Gaono Elijo ben Saliamono Zalmano (1720–1797) 300-osios gimimo metinės. Seimo nutarimu 2020-ieji paskelbti Vilniaus Gaono ir Lietuvos žydų istorijos metais. Dar pernai Vyriausybės patvirtintame Vilniaus Gaono ir Lietuvos žydų istorijos metų minėjimo plane numatytos žydų kultūros ir istorijos įamžinimo priemonės.

Šiais metais numatyta surengti tarptautines mokslines konferencijas „XVIII–XX a. Lietuvos žydų raštija ir intelektualumas“ ir „Litvakų kultūros ir meno lobiai: naujausi tyrimai“, taip pat stacionarią ir virtualią parodas, skirtas Vilniaus Gaono 300-osios gimimo metinėms paminėti.

Ketinama tartis dėl Marko Šagalo paveikslo „Baltasis nukryžiuojamas“ eksponavimo Lietuvoje, numatoma surengti dailininko Samuelio Bako darbų parodą Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje, taip pat vieno žymiausių XX a. modernistų menininkų, Brazilijos modernisto Lazario Segalo, kilusio iš Vilniaus, darbų parodą.

Taip pat planuojama organizuoti Jašai Heifecui, Jozefui Achronui, Džordžui Geršvinui skirtą fortepijo-

ninės ir kamerinės muzikos koncertą, vakarą „In memoriam Anatolijus Šenderovas“, skirtą kompozitoriaus 75-osioms gimimo metinėms.

Numatoma išleisti knygą „Holokausto istorija Lietuvoje“, kurioje bus apibendrintas 20 metų tarptautinės komisijos ekspertų darbas. Iniciatoriai – Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti sekretoriatas.

Numatoma išleisti leidinį lietuvių ir anglų kalbomis „Passport Journal / Lietuvos žydai – litvakai“, Vilniaus knygų mugėje surengtas renginių ciklas „Litvakai ir literatūra: Lietuvos žydų indėlis į pasaulio literatūrinį paveldą“.

Bus sukurta kilnojamoji ir virtualioji parodos apie žydus karius savanorius, dalyvavusius Nepriklausomybės kovose. Žadama organizuoti paminklo Pasaulio tautų teisiuoliams – žydų gelbėtojams nacių okupuotoje Lietuvoje idėjos konkursą.

Planuojama pradėti Žako Lipšico memorialinio muziejaus atnaujinimo darbus Druskininkuose. Suderinus su Lietuvos žydų (litvakų) bendruomene, ketinama parengti Vilniaus Didžiosios sinagogos įamžinimo ir jos aplinkos sutvarkymo darbų planą ir pradėti jį įgyvendinti. Taip pat numatoma sutvarkyti

Vilniaus žydų Šnipiškių senųjų kapinių teritoriją, pristatyti kapinių istoriją ir eksponuoti antkapių fragmentus.

Tiksliniai litvakų kultūrą pristatantys renginių ciklai bus organizuojami Jungtinėse Amerikos Valstijose, Jungtinėje Karalystėje, Airijoje, Vokietijos Federacinėje Respublikoje, Pietų Afrikos Respublikoje, Izraelyje, Lenkijos Respublikoje, Rusijos Federacijoje, Prancūzijos Respublikoje, Lietuvos Respublikos nuolatinėje atstovybėje prie Jungtinių Tautų Ženevoje, Lietuvos Respublikos nuolatinėje atstovybėje prie UNESCO Paryžiuje.

Paminklas Gaonui Vilniaus senamiestyje.

G. Nausėda apie Holokaustą: galime tik įsivaizduoti, kiek kartų netekome

Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda sausio 16 d. Plungėje susitiko su Telšių apskrities Plungės, Telšių, Mažeikių, Rietavo rajonų savivaldybių merais, vietos bendruomenėmis, aptarė regionui aktualius klausimus. Tą pačią dieną Prezidentas lankėsi Žemaitijos nacionaliniame parke esančiame Litvakų atminimo sode.

Ko neteko šalis ir pasaulis

Litvakų atminimo sode apsilankęs G. Nausėda sakė, kad galima tik įsivaizduoti, kiek kartų šalis ir pasaulis neteko dėl Holokausto.

„Šiandien galbūt nedaugelis bėra gyvų žmonių, kurie išgyveno Holokaustą, ir mes tik galime įsivaizduoti, kiek mes netekome, kiek kartų po to gyvensiančių mes netekome, nes visos jos galėjo prisidėti ir prie Lietuvos, ir prie viso pasaulio raidos“, – sakė šalies vadovas.

Jis taip pat pridūrė, kad šis sodas – įtaigiai įgyvendinta unikali idėja, įamžinanti gausias žydų bendruomenes, kurios gyveno Lietuvoje.

„Unikali idėja, įgyvendinta tikrai įtaigiai, ji įamžina tas gausias žydų bendruomenes, gyvenusias Lietuvoje, ir kartu parodo, kiek daug jos davė mums“, – teigė G. Nausėda.

Lietuvos teritoriją primenančiame sode įamžinti ir garsūs litvakai, kilę iš Lietuvos.

„Iš tų žmonių, kurie kilo iš Lietuvos, aš dabar į kairę pasižiūriu, matau Dovydą Volfsoną – žmogų, kuris davė pavadinimą Izraelio valstybės pinigams, nes šekelis, kaip paaiškino man sodo šeimininkas, buvo sionistų organizacijos mokestis taip vadinas – šekeliu, ir kuomet susikūrė žydų valstybė, ji perėmė šitą pavadinimą“, – sakė šalies vadovas.

Prezidentas G. Nausėda (k.) apžiūri Litvakų sodą Žemaitijos nacionaliniame parke

„Hermanas Kalenbachas – Mahatmos Gandžio artimas draugas, kilęs iš Rusnės. Vėlgi, žmogus, daręs didelę įtaką Mahatmai Gandžiui“, – teigė jis.

„Iš tikrųjų, neeilinė bendruomenė, kuriai lenkiu galvą ir kartu su jais apgailestauju, nors turbūt tai nėra tinkamas žodis, tiesiog liūdžiu ir išgyvenu tą tragediją, kuri įvyko prieš daugybę metų, bet turbūt ir šiandien ji tebėra kaip ta atvira kraujuojanti žaizda“, – pridūrė Prezidentas.

Per Holokaustą naciai ir jų kolaborantai Lietuvoje nužudė daugiau nei 90 proc. iš daugiau kaip 200 tūkst. čia gyvenusių žydų.

Litvakai nepamiršta Lietuvos

G. Nausėda taip pat sakė, kad derėtų suteikti litvakams galimybę įsitraukti į Lietuvos gyvenimą.

„Aš manau, kad šiandieniniai litvakai, tegul ir išsibarstę po visą pasaulį, jie iš tikrųjų jaučia tą emocinį ryšį su mūsų šalimi. Daug iš jų lankosi Lietuvoje, džiaugiasi mūsų laimėjimais, išgyvena dėl galbūt tam tikrų ar nesėkmių, kurias mes galbūt pada-

rėme per tuos 30 nepriklausomybės metų, bet visi jie yra neabejingi mūsų gyvenimui, pagal galimybes norėtų įsitraukti į tą gyvenimą ir aš manau, kad mes privalome jiems suteikti tokias galimybes, nes būtų tiesiog nemoralu atstumti gerą valią, kurią demonstruoja šitie žmonės Lietuvos atžvilgiu“, – tvirtino G. Nausėda.

Sodo ribos – visa Lietuva

Litvakų atminimo sodą Žemaitijos nacionaliniame parke sodinti pradėjo paskutinis Plungės žydas tautodailininkas medžio drožėjas Jakovas Bunka. Jis mirė 21014-aisiais, sulaukęs 91-erių. Jo pradėtus darbus tęsia jo sūnus Eugenijus (nuotraukoje dešinėje). Jam 68-eri. Eugenijaus senelis Leiba Bunka buvo Lietuvos savanoris 2018-aisiais.

Šis sodas, kuris užima 12 hektarų plotą, savo forma primena Lietuvos žemėlapių kontūrą, apsodintą nuolat žaliuojančiais augalais. Vietovėse, kuriose buvo įsikūrusios žydų bendruomenės, yra „pasodintos“ kalvio tautodailininko Artūro Platakio iškaltos metalinės obelys. Šiuo metu

jų yra 50 – paskutinė „pasodinta“ Rietavo bendruomenei atminti. Jų nuolat daugėja. Skačiuojama, kad Lietuvoje gyveno apie du šimtus žydų bendruomenių. Tikimasi, kad ateityje tiek obelų bus pasodinta Litvakų atminimo sode. Praėjusį viduržiemį viena obelimi tapo daugiau.

Tarptautinės Holokausto aukų

atminimo dienos – sausio 27-sios – išvakarėse šalies vadovo iniciatyva Litvakų atminimo sode pasodinta iš metalo kaldinta obelis Darbėnų litvakams atminti. Ant naujai pastatyto metalinio medžio lapų iškalti užrašai: „Darbėnų žydų bendruomenė“ ir „Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda“.

O garsių litvakų atminimui pagerbti statomi akmeniniai stulpai. Pirmasis skirtas Prezidento G. Nausėdos paminėtam D. Volfsonui. Planuojama, kad sode bus pastatyta apie 40 akmeninių stulpų.

Litvakų sodą kasmet aplanko tūkstančiai žmonių iš viso pasaulio.

BNS, TBN inf.

Lietuvoje viešėjo ESBO vyriausiasis komisaras tautinių mažumų klausimais

Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) vyriausiasis komisaras tautinių mažumų klausimais Lambertas Zanieiras (Lamberto Zannier) viešėjo Lietuvoje. Kovo 5 d. jis lankėsi Tautinių mažumų departamente prie LRV.

Departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė komisarui pristatė departamentą – jo struktūrą, veiklos sritis, pagrindines vykdomas funkcijas, įvardijo tautinėms mažumoms aktualius klausimus.

Tą pačią dieną L. Zanieras lankėsi Tautinių bendrijų namuose. Jį lydėjo Tautinių mažumų departamento direktorė dr. V. Montvydaitė. Tautinių bendrijų namų direktorė Alvida Gedaminskienė aukštajam svečiui papasakojo apie įstaigos paskirtį ir veiklą, pakvietė apžiūrėti ukrainiečių bendrijos ir Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ patalpas.

V. Montvydaitė pristatė Renginių salėje eksponuojamą parodą apie Lietu-

vos tautines bendrijas.

Komisaras dalyvavo diskusijoje su Tautinių bendrijų tarybos nariais.

ESBO vyriausiojo komisaro pareigos tautinių mažumų klausimais įsteigtos 1992 m. Komisaro būstinė yra Hagoje. Pagrindinis veiklos metodas – „tylioji diplomatija“, uždaviniai – ankstyvoji konfliktų prevencija ir skubūs veiksmai, siekiant neleisti tarptautinei įtampai peraugti į konfliktą. Komisaras skiriamas trejiems metams. Terminas gali būti pratęstas ne daugiau kaip vieną kartą trejiems metams.

TMD, TBN inf. V. Montvydaitė, L. Zanieras

Kazachų bendruomenės kabinetui Tautinių bendrijų namuose suteiktas Rytų mokslininko vardas

Kovo 3 d. Tautinių bendrijų namuose vyko renginys, kurio metu Lietuvos kazachų bendruomenės „Nursaulė“ kabinetui buvo suteiktas Abu-Nasr Al-Farabi vardas.

Renginyje dalyvavo Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorė dr.

Vida Montvydaitė, Kazachstano užsienio reikalų viceministras Baimuchanas Margulanas, Kazachstano ambasadorius Lietuvoje Viktoras Temirbajevs, Lietuvos kazachų bendruomenės bei kitų tautinių bendrijų atstovai.

B. Margulanas papasakojo apie filosofą ir mąstytoją Abu-Nasr Al-Fa-

rabi (870 po Kr. – 950) indėlių į daugelį mokslų. Jis sukūrė etikos, matematikos, muzikos teorijos, politikos veikalus, išvertė Aristotelio ir Platono veikalus, parašė jiems komentarus. Šio žymaus Rytų mokslininko 1150-ies metų jubiliejus yra įtrauktas į UNESCO atminimų datų kalendorių.

TBN inf.

Tautinių bendrijų namuose vyko tradicinė Duonos šventė

Vasario 7 d. Tautinių bendrijų namuose vyko tradicinė Duonos šventė. Ją pradėjo Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ pirmininkė, Tautinių bendrijų tarybos narė Lučija Bartkienė, beje, jau ketvirtą kartą - šio renginio vedėja.

Darosi vis populiarsnė

Į šventę susirinko gausus būrys tautinių bendrijų atstovų, vilniečių ir svečių. Tarp dalyvaujančių buvo matyti pasipuošusių įvairių tautų nacionaliniais kostiumais.

Akį traukė ir apetitą žadino išradimai papuošti šventiniai stalai, ant kurių puikavosi įvairiausi duonos, pyrago pavyzdžiai. Kiekviena tauta turi gilią, šimtmečiais susiformavusią duonos kepimo, jos vartojimo tradicijas, kurios buvo perduodamos iš kartos į kartą. Tačiau vienas bruožas būdingas visų tautų tradicijoms. Tai didžiausia pagarba duonai, ją neretai sunkiomis gamtinėmis sąlygomis auginantiesiems žmonėms, kepėjams ir kitų profesijų atstovams, kurių darbščios rankos lydi žemės išbertą grūdą iki mūsų stalo. Apie tai yra daug patarlių, priežodžių, išminties perlų. Apie juos Duonos šventėje pasakojo, kvietė paragauti savo nacionalinių kepinų, dalinosi jų gaminimo paslaptimis įvairių tautinių bendrijų atstovai.

Šiemet šventės programos dalis

buvo skirta vienai Lietuvos tautinei bendruomenei – rumunams ir moldavams. Vakaro metu veikė fotografijų paroda, kuri atspindėjo šių tautų duonos kelią iki stalo, įvairias jos rūšis ir paskirtį. Šią programos dalį parengė Rumunijos ambasada Lietuvos Respublikoje.

Renginyje savo duonos ir kitų kepinų gaminius demonstravo armėnai, baltarusiai, graikai, gruzinai, karaimai, kazachai, moldavai, jakutai, latviai, rumunai, rusai, totoriai, ukrainiečiai, uzbekai, žydai.

Šventės dalyvius sveikino Tautinių mažumų departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė, Rumunijos ambasadorius Lietuvoje Cosmin George Dinescu, Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas Daumantas Levas Todesas, buvusi pirmoji Tautybių departamento prie LRV generalinė direktorė ambasadorė Halina Kobekaitė, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Ryšių su visuomene atstovė Aurelija Baniulaitienė.

Šventėje dalyvavo ir kalbėjo Eu-

V. Montvydaitė

ropos Parlamento narys Petras Auštrevičius. Jis buvo Duonos šventės krikštatėvis. Jo pasiūlymu 2005-aisiais metais vyko pirmoji Duonos šventė, kuri, jeigu lyginsime su dabartinėmis, buvo gan kukli dalyvių skaičiumi. Per tą laiką ji tapo labai populiari ir laukiama.

Duonos šventės organizatoriai – Tautinių bendrijų taryba ir Tautinių bendrijų namai. Rėmėjas – Tautinių mažumų departamentas prie LRV.

Saugojo nuo gaisrų

Duonos šventė Tautinių bendrijų

H. Kobekaitė

C. G. Dinescu

D. L. Todesas

P. Auštrevičius

namuose priderinta prie šv. Agotos dienos, kuri yra vasario 5-oji. Tą dieną bažnyčiose būdavo šventinama duona. Sugrįžus iš bažnyčios šv. Agotos duona būdavo užkūšama po trobos rąstais palubėje, iškūšama į namo pamatus. Duonos gabaliuką padėdavo ant krosnies, kad ugnis iš namų neišeitų ir neišplistų. Kilus perkūnijai, tokią duoną laikydavo suspaudę rankoje, kad perkūną atbaidytų. Jei namuose kildavo gaisras, žmonės apnešdavo šv. Agotos duoną aplink degantį trobesį ir mesdavo į ugnį, nes tikėta, kad ugnis nurims ir nesunaikins namų.

Retame miestelyje ar kaime nebuvo šv. Agotos skulptūrėlės, kuri paprastai stovėdavo jų pakraštyje, žiūrėdama į priešingą pusę, kad išviliotų iš kaimo ar miestelio ugnį. Dažnai šv. Agota stovėdavo ir sodybų koplytėlėse, saugodama šeimininko trobesius nuo ugnies nelaimių, neretai jos būdavo laikomos ir trobos viduje.

Duonos diena pasaulyje

Svarbiausiam žmonijos produktui skirta ir Pasaulinė duonos diena, kuri pažymima kasmet spalio 16 d. Šventė buvo įteisinta 2006 m. Tarptautinės kepėjų ir kepėjų-konditerių sąjungos iniciatyva. O ši diena pasirinkta todėl, kad 1945 m. spalio 16 d. buvo įkurta Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizacija, kuri rūpinasi spręsti žemės ūkio vystymo ir jo gamybos problemas.

Pasaulinę duonos dieną daugelyje šalių vyksta duonos produkcijos parodos, kulinarų, kepėjų ir konditerių susitikimai, mugės, meistriškumo dirbtuvės, labdaros akcijos, nemokamai dalinama

duona vargstantiems. Be to, tai dar viena proga atkreipti visuomenės dėmesį į skurdo, neprivalgymo, alkio problemas pasaulyje.

TBN inf.

Įdomūs faktai apie duoną

***Žmogus per savo gyvenimą vidutiniškai suvalgo apie 7 tonas duonos ir 35 tūkst. bandelių**

Kasdien žmonija „sunaikina“ daugiau kaip 9 mln. duonos kepalų.

***1996 m. Gineso rekordų knygoje buvo užregistruota Akapulkoje iškepta bandelė, kurios ilgis daugiau kaip devyni kilometrai.**

***Duona – vienintelis visame pasaulyje valgomas ir visų religijų vertinamas produktas.**

***Maždaug pusė per vieną dieną pasaulyje suvalgomos duonos panaudojama sumuštiniais ruošti.**

Jaunųjų mokslininkų akiratyje – tautinės mažumos

Tautinių mažumų departamentas prie LRV parengė leidinį, kuriame išspausdinti jaunųjų mokslininkų darbai, 2016–2018 m. tapę Tautinių mažumų departamento įsteigtos premijos už geriausią baigiamąjį mokslo darbą Lietuvos tautinių mažumų tematika laureatais.

Per ketverius metus – 44 darbai

„Įsteigdami šią premiją iš karto po Tautinių mažumų departamento atkūrimo 2015 m., mes akcentavome akademinės bendruomenės ir valstybės institucijų sinergijos svarbą – galime ir turime dalytis patirtimi mūsų jaunos valstybės ir atgimstančio mokslo vardan. Siekiame paskatinti aukštųjų universitetinių mokyklų studentus domėtis Lietuvos tautinėmis mažumomis ir įvairių studijų kryptių mokslo darbams rinktis su tautinėmis mažumomis susijusias temas. Galiu pasidžiaugti, kad mūsų tikslas pasiteisino su kaupu. Per trejus metus Tautinių mažumų departamentui buvo pateiktos kelios dešimtys įvairių sričių baigiamųjų darbų, nagrinėjan-

čių Lietuvos tautinių mažumų problematiką įvairiais, kartais labai netikėtais, aspektais“, - leidinio išangoje rašo Tautinių mažumų departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė.

Per ketverius konkurso organizavimo metus departamentas gavo 44 darbus iš Lietuvos ir užsienio aukštųjų mokyklų. Tai bakalauro ir magistro darbai, doktorantų straipsniai bei disertacijos, atspindėję sociologijos, istorijos, lingvistikos, pedagogikos ir komunikacijos mokslams svarbias temas, įdomius klausimus ir aktualias problemas.

Tematikos įvairovė

Šiame leidinyje tarp aštuonių tekstų, laimėjusių konkursą bakalauro, magistro, baigiamųjų darbų

bei akademinį straipsnių apžvalgos pagrindu, yra vienas dailėtyros, vienas filologijos, trys politologijos ir trys istorijos darbai.

Anastasija Kodziso va rašo apie Lietuvos rusus; dr. Justas Stončius aptaria propagandines neapykantos kampanijas, nukreiptas prieš žydus, Sovietų Lietuvoje; Rūta Matimaitytė eina „vilko vaikų“ iš Rytų Prūsijos keliais Lietuvoje; Aurėja Jutelytė gilinasi į transnacionalinius romų genocido atminties aspektus; Karolis Dambrauskas nagrinėja Lietuvos valstybės ir Lietuvos lenkų santykius; Kamilė Jagėlienė pasirinko žydų kultūros paveldo reprezentavimą ir recepciją šiuolaikinėje Lietuvoje Aukštaitijos regiono atveju; Karina Čarneckaja atliko sociolingvistinį Vilniaus rajono vietovardžių vartosenos Lietuvos lenkų kalboje tyrimą.

„Šiame leidinyje surinkti darbai yra ypatingi ne tik kaip premijos laureatai – savo turiniu jie įrodo,

jog tautinių mažumų tematika yra be galo įvairialypė ir jos unikalumas atsiskleidžia žvelgiant iš įvairių akademinių disciplinų rakursų – nuo istorijos ir politologijos iki teisės, komunikacijos arba meno. Taip pat svarbu, kad šios temos skatina jaunas žmones tęsti veiklą tautinių mažumų mokslinių tyrimų ir politikos srityse, darbą nevyriausybiniuose organizacijose. Matome, kad daugiakultūrės,

tolerantiškos ir atviros valstybės idėja stiprinama dabartyje, įsisamoningant istorinį palikimą ir paveldą“, - pažymi dr. V. Montvydaitė.

Konkursas tęsiasi

Baigiamųjų darbų konkursas bus tęsiamas ir toliau. „Kviečiu jaunuosius mokslininkus domėtis Lietuvos tautinėmis mažumomis, kurios yra neatšiejama mūsų visuomenės, istorijos ir

kultūros dalis, rinktis tautinių mažumų srities temas savo baigiamiesiems darbams bei teikti juos Departamento konkursui, kurio sąlygas visada galite rasti Tautinių mažumų departamento svetainėje www.tmde.lt“, - knygos išangoje rašo jo vadovė.

**Knygos viršelio nuotrauka ir bibliografiniai duomenys trečiame viršelio puslapyje.*
TBN inf.

Trakų – 2020 m. Lietuvos kultūros sostinės – renginiuose bus deramai pristatytos tautinės bendrijos

Kultūros ministerija 2020 metų Lietuvos kultūros sostine paskelbė Trakus. Šį titulą jie perėmė iš pernai šalies kultūros sostine buvusio Rokiškio.

Dėmesys etnokultūrai

Kultūros sostinės metus simbolizuoja Naujųjų metų išvakarėse Trakų centre iškilusi originali skulptūrinė kompozicija, kurios centre – medis, svarinantis vaisius – įvairius menus simbolizuojančius skritulius. Medis įkomponuotas tarsi praskleistoje knygoje, ažūriniu paviršiumi primenančioje viduramžių kario šarvą.

Turistų pamėgti Trakai šiemet sulauks dar daugiau svečių negu paprastai. Čia juos vilios ne tik nuostabus kraštovaizdis, Lietuvos valstybės ištakas menanti pilis, bet ir visus metus vyksiantys kultūros renginiai.

„Trakai turi ilgametę kultūrinę tradiciją. Trakai – tai ir istorinė senoji sostinė, viduramžių valdovų rezidencija, Gediminaičių dinastijos

lopšys ir tuo pačiu iki šių dienų realiai išlikusi daugiatautė bendruomenė su labai ilgomis ir gražiomis tarpusavio sugyvenimo tradicijomis. Tapę kultūros sostine Trakai oriai liudys šį statusą“, - sakė dailininkas Albinas Šimanauskas, kūręs renginių koncepciją.

Kultūros sostinėje vyks daug klasikinės ir moderniosios kultūros, istorinės atminties įprasminimo, sakralinių, sporto, pramoginių renginių, edukacinių ir kūrybinių veiklų.

„Be aukšto lygio istorinių ir kultūrinių renginių, didelį dėmesį kreipsime ir į etnokultūrą. Trakai istoriškai visada buvo daugiakultūris miestas. Tuo esame turtingi, tuo didžiujamės ir stengsimės atskleisti kiekvienos tautos kultūrinę tradiciją. Trakuose kasmet rengiamas tautinių mažumų festivalis „Čia mūsų gimtinė, čia mūsų namai“, kuris mums tapus Lietuvos kultūros sostine peraus į Tautų šventę, per kurią vyks karaimų, totorių ir kitų tautinių mažumų kultūrų pristatymo renginiai“, - apie metų planus kalbėjo Trakų rajono merė Edita Rudelienė.

Sigitos Nemeikaitės nuotr.

Renginių įvairovė

Taip būtų galima apibūdinti renginius, kurie atspindės tautinių mažumų kultūrą kultūros sostinės metais.

Gegužę numatyta surengti konferenciją apie Trakų daugiakultūrę istoriją.

Trakų negalima įsivaizduoti be karaimų. Šiemet liepą veiks tradicinė Tarptautinė karaimų kalbos ir kultūros stovykla. Bus parengtas

interaktyvus pristatymas „Karaimų tauta šiandien“. O Atvirų durų dieną trakiečiai ir miesto svečiai galės pamatyti ir išgysiti karaimiškų rankdarbių, stebėti karaimiškos chalvos gaminimo procesą ir jos paragauti, apžiūrėti karaimų tautinius rūbus, pabendrauti su karaimų bendruomenės nariais. Rugsėjį veiks paroda „Svečiuose pas karaimus“.

Liepą Trakuose dirbs totorių kūrybinė vasaros mokykla.

Programoje yra ir Seimo paskelbtų 2020 m. atmintinų dienų minėjimai, tarp jų Vilniaus Gaono ir Lietuvos žydų istorijos metams dedikuoti renginiai. Kai kurie iš jų jau įvyko. Pavyzdžiui, sausį Rūdiškių bibliotekoje buvo atidaryta paroda

apie žymųjį vilnietį, žydų kilmės gydytoją, medicinos teoretiką, visuomenės veikėją, humanistą Cemachą Šabada.

Vardas įpareigoja

Atsakingi už kultūros sostinės programą supranta, kokia atsakomybė gula ant jų pečių.

„Trakams suteiktas Lietuvos kultūros sostinės vardas – tai ir nerimas dėl atsakomybės, ir džiaugsmas dėl galimybės skleisti žinią apie Trakus ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Tikimės, kad per tuos metus įvykę renginiai ir sukurtos tradicijos išliks ir toliau, kad tai nebus tik proginis vienkartinis reiškinys, kad sukursime naujų tradicijų, kad mūsų krašto istorija, tie mūsų kultūros ratilai ir visų mūsų tautinių mažumų kultūrinės tradicijos dar labiau pasklis po visą Lietuvą ir pasaulį“, – teigė E. Rudelienė.

Trakų karaimai

Plėtoti kultūrą regionuose

Lietuvos kultūros sostine nuo 2008 m. skiriamas miestas, kuriame planuojama rengti šalies svarbos kultūrinius renginius. Tai Europos kultūros sostinės analogas.

Kultūros sostinę kas treji metai konkurso būdu renka Kultūros ministerija. Projekto tikslas – skatinti miestų bei miestelių gyventojų kultūrinį aktyvumą, plėtoti kultūrą ir meną regionuose.

Pirmuoju miestu – Lietuvos kultūros sostine – 2008 m. tapo Zarasai. Vėliau kultūros sostinėmis buvo Plungė, Ramygala, Šilutė, Anykščiai, Palanga, Panevėžys, Žagarė, Telšiai, Klaipėda, Marijampolė, Rokiškis.

Trakus kitamet pakeis Neringa. 2022 m. Lietuvos kultūros sostine bus Alytus.

TBN inf.

Trakai

TBN nuotraukos

„Lietuva, kurią aš myliu“

Tautinių mažumų departamentas prie LRV parengė leidinį „Lietuva, kurią aš myliu“.* Jame Lietuvos tautinių bendrijų atstovai, Tautinių bendrijų tarybos 2015–2019 m. kadencijos nariai, pasakoja apie save, savo bendruomenes, ryšius su Lietuva ir meilę mūsų kraštui.

Kaip leidinio išanginiame žodyje teigia Tautinių mažumų departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė, Tautinių bendrijų tarybos nariai, atstovaujantys 21 mūsų šalyje gyvenančiai tautybei, pristato savo Lietuvą. Tokią, kokią jie pamilo, kokia pakeitė juos ir kokioje jie paliks savo kultūrinį pėdsaką. Nors leidinyje savo mintimis

dalijasi skirtingo amžiaus ir skirtingų tautybių žmonės, visi jie turi vieną bendrą bruožą – tai begalinė meilė šaliai, kurioje gyvena.

„Lietuva – valstybė su vertinga daugiataučio ir daugiakultūrinio gyvenimo patirtimi. Šalį, kurią turime ir mylime šiandien, kūrėme visi – įvairių tautų atstovai. Kultūrų įvairovė yra ne tik ekonomikos varomoji jėga, bet ir kaip priemonė, padedanti geriau patenkinti intelektualų, emocinių, moralinių ir dvasinių gyvenimą. Mes turime pareigą saugoti ją kaip gyvastinę ir atsinaujinančią turtą, paveldą, kuris nuolat kinta – dinamišką procesą, užtikrinantį žmonijos išliki-

mą“, – pažymi departamento vadovė.

Tautinių bendrijų taryba, veikianti kaip patariamoji Tautinių mažumų departamento prie LRV institucija, proporcingai atstovauja tautinėms mažumoms Lietuvos tautinių mažumų politikos koordinavimo klausimais, įtraukdama tautinių mažumų atstovus į sprendimų procesus. Tarybos tikslas – skatinti tautinių mažumų kultūrų plėtotę, jų tautinio tapatumo ir savimonės išsaugojimą bei integraciją į Lietuvos visuomeninį gyvenimą.

TBN inf.

*Knygos viršelio nuotrauka ir bibliografiniai duomenys trečiame viršelio puslapyje.

„Mes – tavo vaikai, Lietuva“

Vasario 12 d. jaukioje Klaipėdos tautinių kultūrų centro salėje skambėjo muzika ir eilėraščiai Lietuvai. Renginio „Mes – tavo vaikai, Lietuva“, skirto Lietuvos valstybės atkūrimo dienai – Vasario 16-ajai, programą sudarė edukacinis užsiėmimas „Lietuvos vėliavos spalvų simbolika“ ir koncertas.

Rita BANEVIČIENĖ

Šventę surengė Tautinių kultūrų centras, Klaipėdos Jeronimo Kačinsko muzikos mokykla bei miesto pedagogų švietimo ir kultūros centras. Atvyko Tautinių mažumų departamento prie LRV direktorė dr. Vida Montvydaitė, šio departamento Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vyriausieji specialistai Irma Rabcevičienė ir Sigitas Šliažas.

V. Montvydaitė pasveikino šventės dalyvius ir įteikė Padėkos raštus Klaipėdos žydų bendruomenės ilgametei sekmadieninės mokyklos direktorei Linai Spevak, J. Kačinsko

muzikos mokyklos ir Klaipėdos karalienės Luizės jaunimo centro bendruomenėms.

Edukacinio užsiėmimo „Lietuvos vėliavos spalvų simbolika“ metu neformaliojo vaikų švietimo programos „Klaipėdos miesto tautinių bendrijų sekmadieninė mokykla“ tautodailės būrelio mokytoja Marina Filičeva susirinkusiems vaikams demonstravo, kaip modeliuoti ažuolo lapo, trikampio, kvadrato, skritulio ir pan. formų sage iš iškirptų geltonos, žalios ir raudonos spalvos veltinio, kaip derinti trispalvę juostelę, kaip klijuoti prisegtuką.

Ne tik vaikai, bet ir suaugusieji aktyviai įsitraukė į trispalvių sagių gaminimą

ir pasipuošę jomis, laukė koncerto.

Koncerte skambėjo lietuvių autorių kūriniai: B. Dvariono – „Andante cantabile“ ir „Žvaigdutė“, G. Kuprevičiaus – „Skriski, skriski Lietuvėlė!“, A. Batavičiaus – „Lakštingalėlė“, L. Remeikienės – „Tuk, tuk, širdelė“, I. Šeduikienės – „Nupiešiu Lietuvą“, G. Kalino – „Dvi dainos be žodžių“ ir kt., lietuvių liaudies dainos – „Ant kalno karklai“, „Sode mergelė vaikščiojo“, „Tekėjo saulelė“ ir kt.

Kūrinius atliko, dainavo, šoko J. Kačinsko muzikos mokyklos mokiniai, minėtos tautinių bendrijų sekmadieninės mokyklos armėnų, azerbaidžaniečių, baltarusių, rusų, totorių, ukrainiečių, žydų auklėtiniai, rusų vokalinis ansamblis „Lel“.

Irinės Beliajevos nuotraukos

Apdovanota etiška žiniasklaida

Sausio 30 d. pirmą kartą Lietuvoje įteikti apdovanojimai etiškos žiniasklaidos priemonių atstovams. Renginį pradėjo Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorė dr. Vida Montvydaitė.

Pirmą kartą Lietuvoje

Apdovanojimai įteikti Tautinių mažumų departamento ir Nacionalinio socialinės integracijos instituto vykdytos programos „Media4change“ žiniasklaidos priemonių stebėsenos pagrindu. Visus 2019-uosius metus programos analitikai stebėjo medijų turinį apie visuomenės grupes, kurių atžvilgiu yra didžiausia socialinė distancija ir analizavo tarptautinius standartus atitinkančiais kiekybiniais ir kokybiniais kriterijais. „Media4change“ tyrime publikacijos ir laidos nagrinėtos vadovaujantis kiekybiniais (temų, žanrų paskirstymo aspektu) ir kokybiniais (šaltinių palyginimas, antraščių analizė) kriterijais. Stebimų žiniasklaidos priemonių sąrašė buvo 26 nacionaliniai ir 92 regioniniai leidiniai, 11 radijo stočių, 5 televizijos, 428 portalai.

Pasak programos vadovės Neringos Jurčiukonytės, monitoringo skaičiai leidžia suprasti tendencijas ir apčiuopti problemines vietas.

„Tai savotiška proga Lietuvos žurnalistikai žvilgtelėti į veidrodį ir identifikuoti pagrindines tendencijas kalbant apie psichikos sveikatą, seksualinę orientaciją, migraciją, religiją bei tautines bendrijas, permąstyti savo vaidmenį informuojant visuomenę. Tikimės, kad stabtelėti leidžiantis renginys įkvėps keisti matomą atvaizdą ir dirbti dar etiškiau“, – sakė N. Jurčiukonytė.

„Media4change“ apdovanojimai – juodojo veidrodžio statulėlės – įteikti penkiose kategorijose. Radijo kate-

gorijoje apdovanojimas atiteko LRT, televizijos – taip pat LRT, regioninės žiniasklaidos – laikraščiui „Šiaulių kraštas“, nacionalinės spaudos – „Lietuvos rytui“, naujienų portalų – 15min.lt.

Suteiks žinių

„Milžiniški medijų tempai ir greiti informacijos kaitos ciklai sumažina galimybes susimąstyti apie žiniasklaidos tikslumą, objektyvumą ir poveikį auditorijai. Inertiškai nutinka taip, kad publikuojamos fragmentiškos istorijos, todėl svarbios patirtys ir nuomonės lieka neišgirstos, o tai sukuria iškreiptą suvokimą apie nagrinėjamą temą. Tikiu, kad šie apdovanojimai bus gera proga permąstyti informacijos pateikimo standartus ir suteiks žinių, kaip praktikoje taikyti etiškos žiniasklaidos principus“, – sakė Apdovanojimų svečias Maikas Džempsonas (Mike Jempson).

M. Džempsonas turi keturiasdešimt metų darbo patirtį ir vadovauja žiniasklaidos etikos labdaros organizacijai „The MediaWise trust“, jo įkurtai 1993 m. su žmonėmis, kurių istorijomis piktnaudžiavo žiniasklaida. Apdovanojimų svečias yra aktyvus programos „Media4change“ narys.

Pasaulio Etiškos žiniasklaidos tinklo (EJN) įkūrėjas Aidanas White taip pat solidarizavosi su renginio organizatoriais. Jis pabrėžė, kad

apdovanojimai yra puiki proga, kai žiniasklaida gali pati į save pažvelgti iš šalies.

„Lietuvos žiniasklaida užima ypatingą vietą mano atminty. Praėjo beveik trisdešimt metų nuo svarbių, bet labai sudėtingų 1991 metų įvykių. Būtent tada Lietuvos žiniasklaida sugebėjo atkreipti viso pasaulio dėmesį ir pademonstruoti išskirtinę drąsą kovoje už šalies ir žodžio laisvę. Didžiuojuosi, kad apsilankius jau nepriklausomoje Lietuvoje kaip Tarptautinės žurnalistų federacijos generalinis sekretorius, gavau iš jūsų prezidento medalį už solidarumą. Tai buvo gražios draugystės ir vertingos partnerystės pradžia“, – sakė jis.

Už aukščiausius standartus

„Media4change“ veikia nuo 2009-ųjų metų. Tai tarptautinis judėjimas už aukščiausius standartus žurnalistikoje. Programos komandą sudaro nevyriausybinė organizacijų, žurnalistikos ir žmogaus teisių ekspertai iš skirtingų Europos šalių.

Remiantis ta pačia metodologija žiniasklaidos monitoringas su pertraukomis įgyvendinamas nuo 2013 m., o 2018-aisiais jis tapo projekto „Tautinių mažumų atstovų įtraukimas į darbo rinką“ dalis. Projekto koordinuojantis partneris – Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

TMD, TBN inf.

Jungtinėse Tautose veikė paroda apie Lietuvos žydų praeitį

Sausio 23 d. Lietuvos nuolatinė misija Jungtinėse Tautose (JT) atidarė parodą „Atspindžiai suskilusiam veidrodyje“ JT būstinėje Niujorke. Ši paroda apie tarpukario Lietuvos žydų istoriją skirta Tarptautinei Holokausto aukų atminimo dienai ir Vilniaus Gaono bei Lietuvos žydų istorijos metams.

Atidarydama parodą ambasadorė Audra Plepytė priminė apie Vilniaus Gaono bei kitų iškilių litvakų svarbą ir indėlį ne tik į Lietuvos, bet ir į globalią žmonijos kultūrą bei paveldą. Ambasadorė taip pat pabrėžė, kad Holokausto tragedija amžiams pakeitė Lietuvą.

„Mūsų istorija įpareigoja saugoti, studijuoti ir giliau pažinti išlikusį žydų paveldą. Saugoti ir studijuoti kartu reiškia suprasti Holokausto tragedijos dydį ir praradimų mastą“, – sakė A. Plepytė.

Parodą „Atspindžiai suskilusiam veidrodyje“ parėngė Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Judaikos tyrimų centras. Joje pristatomi tarpukario Lietuvos žydų kultūros, meno, mokslo, švietimo, medicinos ir kitų veiklos sričių aspektai.

Kalba parodos kuratorė Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Judaikos tyrimų centro vadovė dr. Lara Lempertienė

Parodos atidaryme dalyvavo gausus būrys ambasadorių, Jungtinėse Tautose dirbančių diplomatų, Niujorko litvakų ir lietuvių bendruomenių atstovų.

Tą pačią dieną taip pat surengtas pokalbis su Judaikos tyrimų centro vadove dr. Lara Lempertiene. Įžanginį žodį tarė YIVO instituto vadovas dr. Jonathan Brent. Jis pažymėjo Lietuvos institucijų

geranoriškumą tiriant ir sisteminti YIVO archyvų Vilniaus dalį. Dr. L. Lempertienė išsamiai papasakojo apie Vilniaus Gaoną, apžvelgė svarbiausius Lietuvos žydų istorijos aspektus, pristatė žydų kultūros, paveldo, istorijos tyrimų ir sklaidos Lietuvoje darbus bei kryptis. Ji taip pat atsakė į gausius JT diplomatų, Niujorko žydų ir lietuvių bendruomenių narių klausimus.

Dubline atidaryta Vilniaus Gaono jubiliejui ir Lietuvos žydų istorijos metams skirta paroda

Vasario 3 d. Dublino universitete (Airija) buvo atidaryta paroda „Lietuvos ir Airijos žydų istorija“, skirta Vilniaus Gaono 300-osioms gimimo metinėms ir Lietuvos žydų istorijos metams.

Parodoje pristatyta Lietuvos žydų istorija nuo jų atvykimo į Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę XIV a. iki šių dienų bei litvakų ir jų palikuonių istorija Airijoje.

Vasario antroje pusėje paroda

buvo demonstruojama antrajame pagal dydį Airijos mieste Korke (Cork). Planuojama kartu su Dublino universiteto Istorijos fakultetu surengti seminarą apie Lietuvos ir Airijos žydų istoriją. URM inf.

Parodos stendai

Radviliškio rusų kultūros centro veikla: konferencijos, išvykos, kūrybinės dirbtuvės, parodos

Trečią dešimtmetį gyvuoja Radviliškio rusų kultūros centras (įkurtas 1996 m., tačiau juridinio asmens statusą įgijo 2000 m., toliau – Centras). Apie jo veiklą pasakoja projektų koordinatorė Ala Beliajeva.

Esame ne vieni

Per Centro gyvavimo laiką parengėme ir įvykdėme daug įvairių kultūros ir švietimo projektų, kurių tikslas – integracija į krašto bendruomenę, rusų kultūros viešinimas rajone, kitų tautų etninių tradicijų pažinimas. Manome, kad mūsų Centras turtina ir miesto bei rajono kultūrinį gyvenimą.

Į savo veiklą įtraukiame ne tik Centro narius, bet ir kitus gyventojus. Radviliškio krašto žmonėms gerai žinomi tokie mūsų tradiciniai projektai kaip „Senų Naujųjų metų

sutikimas“, „Kūrybinė ugnelė“, „Olimpas“, „Mišrių šeimų tradicijos“. Turime nemažai partnerių. Bendradarbiaujame su miesto kultūros centru, viešąja biblioteka, mokyklomis, Radviliškio rajono savivaldybės švietimo ir sporto paslaugų centro Suaugusiųjų ir jaunimo neformaliojo ugdymo skyriumi.

Džiaugiamės ryšiais su Šiaulių, Mažeikių ir Kėdainių rusų kultūros centrais. Kartu vykdomė projektus, susitinkame ir neformalioje aplinkoje.

Apie kai kuriuos mūsų darbus, kuriuos vykdėme 2019-ųjų rudenį, norėčiau plačiau papasakoti.

Kartu – jauni ir suaugę

Kartu su aukščiau minėtais mūsų partneriais surengėme jau septintą respublikinę konferenciją „Tarpkultūrinis dialogas“ (tokias konferencijas rengiame kasmet), kurioje dalyvavo apie keturiasdešimt suaugusių ir šešiasdešimt mokinių iš septynių šalies miestų bei rajonų. Mokytojai iš Radviliškio, Šiaulių, Vilniaus, Mažeikių ir Klaipėdos dalinosi darbo daugiatauteje aplinkoje patirtimi, supažindino mokinius su įvairių kultūrų tradicijomis.

Konferencijos metu veikė Centro narių darbų „Siuvinėti paveikslai“ paroda. Vėliau vyko Centro organizuoto fotografijų konkurso „Kraštas, kuris man brangus“ laureatų apdovanojimai. Geriausių fotografijų paroda

Centro narių užsiėmimai

pirmą kartą buvo surengta Radviliškio turizmo informacijos centre.

„Kraštas, kuriame gyvenu“ – taip vadinosi vienas iš Centro parengtų projektų. Kartu su mokiniais aplankėme Kleboniškių kaimo buities muziejų, įsikūrusį Pakalniškių seniūnijoje Radviliškio rajone. Kleboniškai – gatvinis kaimas. Jame stovi 1884 m. statytas vėjo malūnas, beje, vienas iš dviejų, veikiančių Šiaulių krašte. Į muziejų po atviru dangumi iš apylinkių perkelti XIX–XX a. būdingi kaimų pastatai: gryčios, klėtys, pirtys, klojimai, daržinės. Pastatuose įrengtos ekspozicijos, kuriose atkurama ūkininkų XIX a. pabaigos butis, pateikiama

didelė senovinės technikos kolekcija. Ne vienam išvykos dalyviui tai buvo gal pirmoji akivaizdi gilesnė pažintis su tolima praeitimi.

Įdomu buvo nuo Raginėnų pilakalnio, vieno išpūdingiausio šiaurės vidurio Lietuvoje, vietinių gyventojų dar vadinamo Raganų kalnu, pasidairyti į plačias apylinkes, pabuvoti Dieveniškėse. Žinių bagažą praturtino edukaciniai užsiėmimai „Lino kelias“, teatralizuotas pasirodymas „Užmirštos senovės kvėpavimas“.

Didelio susidomėjimo sulaukė Centro tęstinis projektas „Kūrybinė ugnelė“. Surengėme kūrybines dirbtuves jaunimui ir suaugusiems. Jų

dalyviai, o tarp jų buvo mūsų, o taip pat Šiaulių, Mažeikių rusų kultūros centrų nariai, susipažino su senomis rusų meno tradicijomis, mokėsi daryti papuošalus iš karoliukų ir siuvinėti kryželiu. Užsiėmimus vedė tarptautinio lygio meistrės Olga Perminienė, Liudmila Tverdochleb ir Centro narė Nona Redko.

Su mūsų Centro narių siuvinėtais paveikslais buvo galima susipažinti parodoje „Siuvinėtas pasaulis“. Žiūrovus stebino aukšto meninio lygio Tatjanos Lytiugos, Nonos Redkos, Liudmilos Selivanovos, Natalijos Beliajevos, Svetlanos Kauliavičienės, Ninos Tiunovos darbai.

Biblioteka ir tautinės mažumos

Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės biblioteka daug metų bendradarbiauja su miesto tautinių mažumų organizacijomis. Bibliotekoje vyksta bendri renginiai, pristatomos knygos, rengiamos parodos, koncertai. Panevėžiečių patirtis liudija, kad bibliotekos gali nemažai padaryti, tenkinant tautinių bendrijų dvasinius poreikius, palaikant tarpkultūrinį dialogą. Apie tai pasakoja šios bibliotekos bibliotekininkė Greta Ratkutė (nuotr.).

Mažumų gretos mažėja

Prieš penkiolika metų Panevėžyje buvo septynios tautinių mažumų organizacijos: latvių, baltarusių, totorių, ukrainiečių, romų, žydų bendrijos, karaimų religinė bendruomenė ir Rusų kultūros centras. 2004 m. jos įkūrė Nacionalinių mažumų asociaciją. Tačiau šiandien bendrijų sąrašas yra trumpesnis, narių bendrijose sumažėjo, kai kurios ketina nutraukti savo veiklą. O ir pati asociacija nevykdo veiklos. Tačiau visų bendruomenių nariai yra aktyvūs bibliotekos skaitytojai, dalyvauja renginiuose, pildo bibliotekos fondus įdomiais leidiniais.

Mūsų kaimynai latviai

Panevėžyje nuo seno gyvena nemažai latvių. Kai 2004 m. mieste įsikūrė latvių bendrija, joje buvo 40 žmonių. Bendrijos nariai renkasi liuteronų bažnyčioje, kuri buvo atsta-

tyta bendrijos pirmininkės Ausmos Palijanskienės pastangomis.

Bibliotekoje organizuojami renginiai, skirti mūsų artimiausiems kaimynams. Pavyzdžiui, prieš keletą metų bibliotekoje veikė paroda „Mums viena žemė, viena saulė, ta pati mūsų jūra“, kurioje buvo pristatytos latvių grožinės literatūros knygos lietuvių kalba. Parodoje buvo galima nemažai sužinoti apie rašytojus ir jų kūrinius, įrašytus į Latvijos kultūros kanoną.

Minint Tarptautinę teatro dieną, 2017 m. Juozo Miltinio palikimo studijų centre (beje, jis priklauso bibliotekai) buvo atidaryta dviejų Latvijos menininkų Imanto Ozolinio (Imants Ozoliņš) ir Inos Intos Liniņos-Ozolinios (Ina Inta Liniņa-Ozoliņa) ekslibrisų ir fotografijų paroda

Nuotr. iš asmeninio archyvo

„Dviejų kultūrų sąsaja fotografijoje ir ekslibrise“. Paroda buvo skirta 110-osioms režisieriaus J. Miltinio gimimo metinėms.

Karaimų paveldas Panevėžyje

Aukštaitijos sostinė buvo viena iš karaimų telkimosi vietų. Karaimų religinės bendruomenės pirmininkas Jurijus Charčėnka gali daug papasakoti apie tarpukariu Panevėžyje veikusių maldos namų-kenesą, čia

buvusius bendruomenės namus, juose rengiamas šventes, šalia veikusias dailės dirbtuves. 1949 m. Panevėžyje buvo palaiminta paskutinė santuoka karaimų bendruomenėje.

Svarbu paminėti, kad Panevėžio rajone esančios Naujamiesčio kapinės yra vienos iš trijų karaimų kapinių, be Vilniaus ir Trakų, veikiančių Lietuvoje. Pagal dydį jos yra antros šalyje, po Trakų. Karaimų kapinės įkurtos XV – XVII amžių laikotarpiu. Jų teritoriją žymi seni paminkliniai akmenys – stelos, kuriose dar įskaitomi įrašai hebrajų rašmenimis, o tekstai – karaimų kalba.

Nuo Atgimimo atsikūrusi karaimų bendruomenė bibliotekoje, kurią vadina didinga erdve, mini savo šventes. 2013 m. biblioteka parengė virtualią parodą „Tautinės salos Lietuvos kultūros lauke: karaimai“, kurioje visuomenei pristatyta karaimų bendruomenė, tradicijos. Bibliotekoje saugomi Rapolo ir Devoros Grigulevičių bei Joanos Samulevičiūtės asmeniniai archyvai, prisiminimai, Lietuvos kraštotyros draugijos karaimikos sekcijos veiklos dokumentai, korespondencija karaimikos klausimais.

Knygos rusų kalba

Be latvių ir karaimų, mieste veikia Rusų kultūros centras. Pasak Centro pirmininkės Valentinos Vatutinos, jie dirba ranka rankon su baltarusių bendrija. Tai vienintelė Panevėžyje tautinė bendruomenė, turinti savo

patalpas, kurias skyrė savivaldybė.

Biblioteka atsižvelgia į miesto rusakalbių gyventojų poreikį skaityti knygas gimtąja kalba. Užpernai papildėme leidinių rusų kalba fondą. Įsigijome apie 100 klasikų, šiuolaikinių rusų rašytojų knygų. 2013 m. parengėme virtualią parodą „Už tikėjimą ir kryžių: sentikių istorijos raida Lietuvoje“. Joje apžvelgta sentikių istorija, religinės tradicijos ir kanojai, unikalūs knygų ir ikonų menas, folkloro įvairovė.

A. Mickevičiaus eilės – romų kalba

Išskirtine galima būtų pavadinti romų bendruomenę, kuriai apie dvidešimt metų vadovauja Vida Beinortienė. O Panevėžio vaikų dienos centro veiklų organizatorė sesuo Daiva Tumasonytė juokauja, kad patys romai ją surado. Bibliotekoje 2016 m. buvo pristatyta knyga „Romų pasakos“, veikė fotografijų paroda, atskleidusi mažai žinomus romų holokausto istorijos puslapius. „Per Antrąjį pasaulinį karą romai, kaip ir žydai, nacių buvo persekiojami dėl rasistinių paskatų. Romai – viena skaudžiausiai nukentėjusių Lietuvos gyventojų grupių. (...) Tyrinėtojų nuomone, Europoje galėjo būti nužudyta daugiau kaip pusė milijono romų, o Lietuvoje – ne mažiau 500, t. y. kas trečias Lietuvos romas“, - buvo rašoma parodos įžanginiame žodyje.

Bibliotekoje veikė ir vaikų dienos

centro lankytojų portretų – fotografijų bei jų piešinių paroda, buvo skaitomi Adomo Mickevičiaus eilėraščiai romų kalba. Renginiuose visada galima paklausti romų dainų, pamatyti temperamentingų šokių. Bendruomenė yra surinkusi apie pusantro tūkstančio nuotraukų, genealoginių medžių, gausų archyvą, kuris bibliotekos darbuotojų pagalba yra suskaitmenintas. Parengus knygą, originalai bus saugomi bibliotekoje ir jais galės naudotis visi.

Žydu koncertai bibliotekoje

Gausiausia Panevėžyje – žydu bendruomenė, turinti galias istorines šaknis mūsų mieste. XIX amžiuje apie 60 proc. gyventojų buvo žydai. Bendrijos pirmininkas Genadijus Kofmanas patenkintas bendradarbiavimu su biblioteka. Užpernai mes sutikome spaustuvinkų ir leidėjų giminės palikuonį Davidą Dworkiną iš Vašingtono. Jo proprosenelis Naftalis Feigenzonas 1880 m. įsteigė pirmąją Panevėžyje spaustuvę, kuri buvo įsikūrusi dabartinės bibliotekos patalpose ir veikė iki 1935 m. D. Dworkino protėviai buvo garsūs spaustuvinkai Lietuvoje. Samuelis Feigenzonas vadovavo spaustuvei Vilniuje, kuri buvo didžiausia spaustuvė Europoje.

Žydu bendruomenė bibliotekoje rengia koncertus. Užpernai lapkritį Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro solistas Rafailas Karpis

Romai į renginius bibliotekoje atvyksta šeimomis, aktyviai reaguoja į tai, ką mato Bibliotekoje rengiamos parodos tautinių mažumų tematika.

ir pianistas Darius Mažintas kvietė į muzikinę kelionę po jidiš kultūros paveldą Lietuvoje. Anksčiau vyko koncertas, skirtas šv. Velykoms ir Pesach šventei. Skambėjo kompozitorių Anatolijaus Šenderovo kūriniai „Iš užmirštos knygos“, sukurti pagal senąsias Vilniaus krašto žydų dainas.

Žydai yra sukaupę nemažą savo bendruomenės istorijos archyvą. Įvairiuose bibliotekos fonduose galima rasti žydų tautybės fotografų Leibo Slonimskio, Jankelio Trakmano, Iciko Frido darbų.

Saugo lenkų palikimą

Be žydų, kažkada Panevėžyje buvo skaitlinga ir lenkų bendruomenė. Pavyzdžiui, 1897 m. gyventojų surašymo duomenimis, mieste lenkai sudarė apie 20 proc. visų panevėžiečių. Šiandien lenkų bendruomenės Panevėžyje nėra. Tačiau ją primena bibliotekoje saugomi artefaktai. Yra daug medžiagos apie Panevėžyje veikusią lenkų gimnaziją, gimnazijos pastato, moksleivių ir mokytojų grupinės bei portretinės nuotraukos,

mokslo baigimo dokumentai.

Bibliotekos Krašto kultūros dokumentavimo skyrius nuolat renka informaciją apie tautines mažumas, jų istoriją Panevėžio mieste, rajone, apskrityje. Skyriaus nuo 2003 m. rengiamoje publikacijų apie Panevėžio kraštą bibliografinėje duomenų bazėje pateikiami straipsnių šia tema bibliografiniai aprašai. Šiuo metu tautinių temomis duomenų bazėje yra per 750 įrašų. Ankstesnių nei 2003 m. įrašai sukaupiti minėto skyriaus Kraštotyros kartotekoje.

Ji kūrė Lietuvą

Šių metų pradžioje Vilniaus apskrities A. Mickevičiaus viešojame bibliotekoje veikė Lygių galimybių plėtros centro parengta paroda „100 moterų, kūrusių Lietuvą“. Tai istorinės asmenybės, nusipelnusios mūsų valstybei: visuomenės veikėjos, mokslininkės, rašytojos, politikės, teisininkės, menininkės, aktorės, artistės, medikės, sportininkės, rezistentės, kovotojos prieš carinę priešpauką ir kovotojos už moterų teises tarpukario Lietuvoje, įvairių sričių specialistės... Parodoje eksponuojami jų portretai, lakoniški parašai po jais, gimimo ir mirimo data. Vilniuje paroda veikė visą sausį, o vėliau pradėjo kelionę po Lietuvą.

Tarp žymiausių – litvakė

Po vienu portretu skaitome: Lėja Goldbergaitė (1911–1970). Izraelio poetė, profesorė, viena žymiausių išeivių iš Lietuvos tautinių mažumų.

Už kokius nuopelnus ši žydų tautos atstovė įrašyta į žymiausių Lietuvos moterų sąrašą?

L. Goldberg gimė 1911 m. gegužės 29 d. Karaliaučiuje. Jos vaikystė prabėgo Kaune. Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, šeima buvo priversta pasitraukti į Rusiją. Keletą metų praleido Saratovo mieste, prie Volgos. Į Kauną grįžo 1918 m. Mokėsi Švabės hebrajų gimnazijoje, kur parašė pirmuosius eilėraščius.

Baigusi gimnaziją, Lėja 1928 m. įstojo į Lietuvos universitetą studijuoti semitų ir germanų kalbų. Vėliau studijas tęsė Berlyno ir Bonos universitetuose, įgijo daktarės laipsnį.

Grįžusi į Lietuvą, kurį laiką Raseinių Tarbut gimnazijoje dėstė hebrajų

kalbą ir literatūrą. 1935 m. emigravo į Palestiną.

Turtingas L. Goldberg kūrybinis palikimas. Ji išleido devynias poezijos, šešias mokslines knygas, du romanus, dvidešimt knygų vaikams, tris pjeses ir kt. Į hebrajų kalbą išvertė lietuvių liaudies dainų, tarp jų: „Benamių daina“, „Išvykimas“, „Mergelės (nuotakos) daina“, „Trys sūnūs“, „Žąsis“ ir kt.

„Stebina jos talento galia pasireiškianti netikėtais sulyginimais, šviežiais įvaizdžiais, neįtikėtinai tiksliais Lietuvos peizažo pavaizdavimais bei nuotakų apibūdinimais“, – taip apie L. Goldberg kūrybą atsiliepė rašytojas Markas Zingeris.

Lietuva nepamiršo

Žymios litvakės atminimas įamžintas atminimo lenta Kaune. Ji atidengta 2010 m. balandžio 11 d. ant

L. Goldberg

namo, esančio Karaliaus Mindaugo prospekte ir pažymėto vienuoliku numeriu. Tarpukariu šiame pastate buvo Švabės gimnazija, o dabar veikia paslaugų verslo darbuotojų profesinio rengimo centras.

Atminimo lentoje, kurią sukūrė skulptorius Balys Gudas, lietuvių, hebrajų ir anglų kalbomis parašyta: „Šiuose rūmuose veikusioje žydų (hebrajų) gimnazijoje mokėsi ir ją 1928 metais baigė Izraelio premijos laureatė, poetė Lea Goldberg (1911–1970)“.

Tapatybė ne visada apibrėžta

L. Goldberg atvejis paskatino pa-

sidomėti, ar tarp šimto žymiausių Lietuvos moterų nėra daugiau kitataučių.

Kaip paaiškino Lygių galimybių plėtros centro projektų koordinatorė Aurelija Auškalnytė, išties buvo moterų ir iš tautinių mažumų, ir emigrančių, ir imigrančių, bet nemažai atveju tautinė tapatybė nėra tokia apibrėžta.

Dalis ankstyvojo laikotarpio moterų turėjo lietuvišką-lenkišką tapatybę, pavyzdžiui, Emilija Pliaterytė, Antanina Tamašauskaitė ir kt. Priminsime, kad A. Tamašauskaitė buvo 1831 m. ir 1863 m. sukilimų dalyvė, gimusi Raseiniuose 1814 m.

„Yra moterų, kurios turėjo kita-taučių šaknų, bet nežinia ar tapatinosi su tautinėmis mažumomis. Pavyzdžiui, Jurgos Ivanauskaitės tėvas buvo rusas, Aleksandros Bulotienės – taip pat. Be to, ji buvo gimusi ir augusi Sibire. Loretos Asanavičiūtės – totoriškos šaknys. Nemažai nusipelnusių moterų užaugo kalbėdamos lenkiškai-rusiškai, lietuvių kalbą išmoko vėliau, pavyzdžiui, Marija Rudzinskaitė-Arcimavičienė. Olga Dubeneckienė-Kalpokienė – į Lietuvą imigravusi rusė“, – aiškino A. Auškalnytė.

Pasak jos, netrukus bus išleista knyga apie šimtą žymiausių Lietuvos moterų. Joje, be L. Goldberg, bus įrašytos dar dvi litvakės – Liuba Levicka ir Fania Levando. L. Levicka buvo žymiausia Vilniaus geto dainininkė, sušaudyta Paneriuose 1943 m. vasario 23 d. F. Levando tarpukariu Vilniuje atidarė vegetariškų patiekalų restoraną, kuris sukėlė maisto revoliuciją mieste. Bus taip pat įrašyta Mažosios Lietuvos atstovė, kultūros ir spaudos darbuotoja, bibliografė Morta Zauniūtė.

TBN inf.

Trakų viešojoje bibliotekoje veikė paroda, skirta H. Kobeckaitėi

„Man Trakai – gražiausia vieta pasaulyje“ – tokiu pavadinimu gruodžio – sausio mėnesiais Trakų viešojoje bibliotekoje veikė literatūrinė-kraštotyrinė paroda, skirta Lietuvos diplomatei, ambasadorei, humanitarinių mokslų daktarei, docentei, vertėjai, žurnalistei, Trakų rajono garbės pilietei Halinai Kobeckaitėi.

Jonas RUMŠA

Žodžių apie Trakus kaip gražiausią vietą pasaulyje autorė pati H. Kobeckaitė. 2016 m. birželį, kai jai buvo suteiktas Trakų rajono Garbės pilietės vardas, H. Kobeckaitė rašė: „Man Trakai – gražiausia vieta pasaulyje. Ir net per rimčiausią posėdį Strasbūre ar Helsinkyje užsimerkusi visada matydavau prieš akis Trakų ežerus ir pilį“.

Parodos kuratorė, Trakų viešosios bibliotekos vyr. bibliografė Rasa Selickaitė, ruošdama parodai medžiagą, kruopščiai surinko informaciją apie H. Kobeckaitės gyvenimą, mokslą, studijas, kaip dėstytojos, valstybės tarnautojos, vertėjos darbą, diplomatinę tarnybą, visuomeninę veiklą. Visa tai iliustruoja nuotraukos, tekstinė me-

Prie tėvelio Simono Kobecko lėmos. 2011 m.

džiaga, laikraščių iškarpos, žurnalai, knygos.

Trakuose gimusi H. Kobeckaitė baigė žurnalistiką Vilniaus universitete, studijavo uzbekų filologiją Taškento universitete. Vėliau dėstė estetiką Kauno medicinos institute (dabar – Lietuvos sveikatos mokslų universitetas), apsigynė disertaciją Maskvos valstybiniame M. Lomonosovo universitete. Parašė straipsnių estetikos, kultūros teorijos, literatūros vertimų klausimais, buvo leidinių „Menas ir estetiškas auklėjimas“

sudarytoja. Jie eksponuoti parodoje.

Laikraščiuose ir žurnaluose – H. Kobeckaitės publikacijos, interviu, straipsniai apie ją. Mums malonu pažymėti, kad H. Kobeckaitė yra aktyvi „Tautinių bendrijų naujienų“ autorė. Jos rašiniai Lietuvos karaimų istorijos, tautinių mažumų teisių, tarp-etninių santykių ir kitais klausimais spausdinti mūsų leidinyje. Su jais buvo galima susipažinti parodoje. H. Kobeckaitės straipsniai spausdinami ir karaimus vienijančiame žurnale „Awazymyz“ („Mūsų balsas“),

kuris išeina Lenkijoje lenkų ir rusų kalbomis.

Ypač daug H. Kobeckaitė rašo pastaraisiais metais. Per nepilną paskutinį dešimtmetį vien Trakų rajono laikraštyje „Trakų žemė“ išspausdinta beveik pusantro šimto jos publikacijų Trakų istorijos ir karaimikos tematika. Jas visas Trakų viešojoji biblioteka sudėjo į CD rinkinį.

Parodoje taip pat atspindėtas H. Kobeckaitės – vertėjos – darbas. Į lietuvių kalbą ji yra išvertusi uzbekų, kazachų, turkmėnų, azerbaidžaniečių, turkų, rusų, lenkų autorių kūrinių, iš viso per dvidešimt knygų. Parodoje eksponuota ir pernai Vokietijoje išleista prancūzų rašytojo Antoine de Saint-Exupery knyga „Mažasis princas“ karaimų kalba, išversta H. Kobeckaitės ir Karinos Firkavičiūtės.

H. Kobeckaitės veikla įvertinta ne tik Lietuvos valstybės, bet ir Estijos, Turkijos, Azerbaidžano, Uzbekistano apdovanojimais. 2013 m. jai pirmajai šalyje buvo įteiktas Nacionalinio lygybės ir įvairovės forumo apdovanojimas „Už visą gyvenimą puoselėtą toleranciją“. 2014 m. H. Kobeckaitė apdovanota Kultūros ministerijos Garbės ženklu „Nešk savo šviesą ir tikėk“. 2017 m. jai įteiktas aukščiausias Tautinių mažumų departamento

Parodos stendai

apdovanojimas – Didysis garbės ženklas „Už nuopelnus“. Pernai H. Kobeckaitė taip pat apdovanota jubiliejiniu departamento veiklos 30-mečio medaliu.

Kaip minėta, parodoje gausu nuotraukų. Vieną jų perspausdiname. Ant stalo – antikvarinė lempa. Dabar tokios lempos – retenybė. Štai ką apie ją rašė H. Kobeckaitė: „...Lempa išgyveno iki šių dienų. Rašomieji stalai buvo įvairūs, kartais jų visai nebūdavo, bet lempai vietos visada atsirasdavo. Ji šviesdavo paprastais

vakara, kai tėvelis grįždavo iš darbo. Paskui aš ruošdavausi egzaminams, o dabar ji šviečia ant mano stalo, primindama laikus, kai mes gyvenome visi kartu – Mama, Tėvelis, mano sesuo Aleksandra ir aš...“.

„Paroda atspindi tik labai mažą dalelę nuveiktų ambasadorės darbų, o didelė dalis parodos medžiagos, tame tarpe ir karaimikos tematika apskritai, yra dr. H. Kobeckaitės dovanota Trakų viešajai bibliotekai, už ką esame nuoširdžiai dėkingi“, – sakė R. Selickaitė.

Tapybos darbuose – Mažosios Lietuvos peizažai

Vasarį-kovą Tautinių bendrijų namuose veikė Vytauto Gocento tapybos darbų paroda „Rusnės, Šilutės ir Klaipėdos peizažai. 2012–2019“. Joje buvo eksponuoti autoriaus darbai, tapyti aštuoniuose tarptautiniuose pleneruose Rusnėje minėtais metais, ir Klaipėdos bei Šilutės etiudai.

Paveiksluose matome siaurą Klaipėdos senamiesčio gatvelę, vienas prie kito prigludusius namus, jaukumu dvelkiančius žvejų kaimelius, burines valtis, kurių stiebuose švytruoja vėtrungės. Beveik visuose darbuose – vanduo, marių ar kanalo krantas – tai, kas būdinga šiam kraštui.

V. Gocentas yra dalyvavęs grupinėse ir asmeninėse parodose Klaipėdoje, Vilniuje, kituose Lietuvos

miestuose, Karaliaučiuje, Kogalyne (RF), Najajame Delyje (Indija) ir kt.

Kraštas, kurio peizažai įamžinti V. Gocento kūryboje, yra labai jam artimas. Klaipėda – gimtasis jo miestas, kuriame gimė 1953 m. Įgijęs ekonomisto specialybę Vilniaus universitete, V. Gocentas lankė ne vieną dailės studiją, tobulino savo gebėjimus jam mieloje tapyboje. Daugelį metų dirba Lietuvos nacionalinėje Martyno

Mažvydo bibliotekoje. Bet niekada nenutraukė ryšių su gimtine. Ir šiandien ne tik tapo jos peizažus, bet ir rūpinasi gimtojo krašto reikalais. V. Gocentas yra Lietuvininkų bendrijos „Mažoji Lietuva“ vienas iš kūrėjų, o dabar – jos valdybos narys ir Vilniaus skyriaus vadovas, Mažosios Lietuvos reikalų tarybos kolegijos narys.

Vasario 27 d. Tautinių bendrijų namų Svetainėje vyko susitikimas su A. Gocentu, kuris išsamiai papasakojo apie kiekvieną paveikslą.

TBN inf.

M. Jakobas apdovanotas už lietuvių kalbos puoselėjimą

Vasario 28 d. Lietuvos mokslų akademijoje Valstybinė lietuvių kalbos komisija jau šeštą kartą įteikė apdovanojimus už reikšmingus darbus lietuviškos terminijos kūrimo, lietuvių kalbos puoselėjimo ir visuomenės kalbinio švietimo srityse.

Dailininko Roko Dovydeno skulptūrėlės „Sraigė“ ir diplomai šiais metais iškeliavo į vienuolikos lietuvių kalbai nusipelnusių žmonių rankas.

Tarp apdovanotųjų – Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazijos įkūrėjas ir buvęs ilgametis direktorius Miša Jakobas. Jam „Sraigė“ įteikta už lietuvių kalbos puoselėjimą, tautinių mažumų kalbinį švietimą.

Lietuvos pedagogas, per visą savo pedagoginę veiklą jis nenuilstamai gynė, puoselėjo ir aukštino lietuvių kalbą. M. Jakobą galima vadinti tikru lietuvių kalbos patriotu. Jo įkurta žydų mokykla buvo pirmoji iš tautinių mažumų mokyklų, kurioje moksleiviai

M. Jakobas

mokėsi lietuviškai. Per visus savo vadovavimo mokyklai metus laikėsi tvirtos nuostatos: „Mūsų unikalumas – pas mus nėra valstybinės lietuvių kalbos – pas mus lietuvių kalba – gimtoji. Vaikai lietuvių kalbos mokosi kaip gimtosios, mums nedaromos jokios išimties kaip kitų tautinių mažumų mokykloms“.

Mokiniais jis nuolat kartojo, kaip „svarbu ir garbinga kalbėti lietuviškai, gražiai lietuviškai“. Lietuvių kalbos puoselėjimą jis suvokia kaip savo – Lietuvos piliečio ir mokytojo – pareigą.

Šiuo metu M. Jakobas yra Lietuvos ir Izraelio prekybos rūmų vykdančysis direktorius.

LŽB, TBN inf.

Lenkų diskusijų klubas turi naują pirmininką ir kuria naujus planus

Lenkų diskusijų klubo pirmininkas Antoni Radczenko.

Naujuoju Lenkų diskusijų klubo (toliau – Klubas) pirmininku tapo žurnalistas ir visuomenininkas Antoni Radczenko. Jis buvo išrinktas sausio 3 d. visuotiniame narių susirinkime.

„Man tai yra ne tik didžiulė garbė, bet ir didelis iššūkis, nes mano pirmtakai ir pirmtakės kartelę iškėlė tikrai aukštai“, – sakė naujasis Klubo pirmininkas.

Pagal susiformavusią tradiciją bei remiantis organizacijos statutu, šias pareigas jis eis vienus metus.

„2020 m. bus daug darbo. Kovo mėnesį minėsime 30-ąsias Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo metines, o rudenį vyks parlamento rinkimai. Be abejo, šiuose ir daugelyje kitų renginių dalyvaus Klubas, organizuodamas susitikimus ir diskusijas. Be to, šiais metais ketiname baigti rengti Vilnijos plėtros strategiją ateinantiems 20-čiai metų“, – sakė A. Radczenko.

A. Radczenko yra šeštasis Klubo pirmininkas. Jo pirmtakais buvo politologai Mariusz Antonowiczius, Arturas Zapolski ir Andrzejus Pukszt, advokatas Grzegorzis Miłoszewiczius, žurnalistė Ewelina Mokrzecka ir istorikė bei gidė Alina Obolewicz.

Klubas buvo įkurtas 2014 m. ir tapo Lietuvos lenkų diskusijos bei lietuvių ir lenkų dialogo platforma.

Nuo pat įsteigimo Klubas rengia viešas ir laisvas diskusijas, kurių tikslas – suteikti Lietuvos lenkų bendruomenei galimybę nevaržomai išsakyti įvairias nuomones ir požiūrius bei tiesiogiai diskutuoti su Lietuvos ir Lenkijos politikais, diplomatais, kultūros bei visuomenės veikėjais, įvairių sričių ekspertais, pilietiskai aktyviais kitų tautinių mažumų atstovais svarbiais ir visuomenei aktualiais klausimais, o politikams, įstatymų leidėjams, kitiems visuomenės veikėjams be tarpininkų bendrauti su Lietuvos lenkais, išgirsti jų nuomones, kartu ieškoti tarpusavio santykių gerinimo būdų.

Savo veikla Klubas skatina laisvą diskusiją, visuomenės aktyvumą, pilietiskumą, tarpusavio supratimą ir pasitikėjimą, kultūrinės įvairovės, tarptautinio ir socialinio solidarumo puoselėjimą.

LDK inf.

Tautinių bendrijų namų valstybinės kalbos kursų organizavimo patirtis

1991 m. gegužę Vilniuje, Raugyklos g. 25, atidaryti Tautinių bendrijų namai. Tai kultūros įstaiga, savo veikla siekianti padėti Lietuvos tautinių bendrijų atstovams, jų nevyriausybinėms organizacijoms aktyviai įsitraukti į valstybėje vykstančius demokratijos plėtros ir atviros pilietinės visuomenės kūrimo procesus, išsaugant ir puoselėjant jų tautinį tapatumą bei ugdamą skirtingų tautybių žmonių tarpusavio supratimą ir toleranciją.

Alvida GEDAMINSKIENĖ

Tautinių bendrijų namai, vykdydami savo veiklos programą „Parama Lietuvos tautinėms bendrijoms jų visavertės integracijos į šalies visuomeninį politinį gyvenimą procesuose“, siekia skatinti tolesnę demokratijos plėtrą ir atviros pilietinės visuomenės formavimosi procesus Lietuvos visuomenėje, sudaryti sąlygas šalies tautinių bendrijų nariams plėtoti ir įprasmiti savo pilietinę saviraišką. Šios programos projektai padeda šalies tautinių bendruomenių atstovams be kliūčių integruotis į Lietuvos visuomenės gyvenimą, skatina darnius tautinius santykius valstybėje. Vienas iš svarbiausių programos projektų,

vykdomas jau dvidešimt septintus metus, - valstybinės kalbos mokymo kursai. Tautinių bendrijų namuose organizuojamuose lietuvių kalbos kursuose 1992–2018 m. valstybinės kalbos yra mokęsi per 2 800 kitakalbių.

2005 m. vasario 3 d. Tautinių bendrijų namuose atidarytas Valstybinės kalbos mokymo centras. Jo steigėjai – Valstybinė lietuvių kalbos komisija, Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Tautinių bendrijų namai. Valstybinės kalbos mokymo centras teikia metodinę ir praktinę paramą asmenims, kurie nori išmokti lietuvių kalbos ar patobulinti jos mokėjimą. Įvairiais laikotarpiais lietuvių kalbos mokymo kursus rėmė Tautinių mažumų ir išeivijos depar-

tamentas (1992–2009), Valstybinė lietuvių kalbos komisija (1997–2019), Kultūros ministerija (2011–2012), Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (2016–2019).

Tradiciškai kursų klausytojai lietuvių kalbos mokosi per rudens ir žiemos sesijas. Sesijos pradžioje, remiantis Bendrųjų Europos kalbų metmenų mokėjimo lygių sistema, įvertinamas norinčių mokytis kitakalbių lietuvių kalbos žinių lygis ir pagal vertinimo rezultatus sudaromos kursų klausytojų mokymo grupės.

Kursų klausytojai mokomi pagal Tautinių bendrijų namuose parengtas 56 arba 70 akademinių valandų valstybinės kalbos mokymo programas, atsižvelgiant į atnaujintus (A1, A2, B1, B2) ir naujus (C1, C2) lietuvių kalbos kaip svetimosios mokymo turinio aprašus. Lavinami visi kalbos igūdžiai: kalbėjimo, klausymo, skaitymo, rašymo. Klausytojai mokomi vartoti taisyklingą valstybinę kalbą, bendrauti

Gražina Navalinskienė. Mokykimės lietuvių kalbos savarankiškai. Tautinių bendrijų namai. Vilnius. 2006. 152 p.

Judita Džežulskienė. Lietuvių kalba tau. Vadovėlis B1/B2 su MP3 garso įrašais. 2019. 185 p.

Virginija Stumbrienė, Aurelija Kaškelevičienė. Nė dienos be lietuvių kalbos. Vilnius. Vilniaus universiteto leidykla. 2018. 336 p., iliustr.

ja įvairiose institucijose, gauti ir teikti informaciją, reikšti nuomonę, kurti tekstus; formuojami ir tobulinami jų gebėjimai suprasti skaitomą tekstą, atlikti skaitymo, klausymo, rašymo, kalbėjimo užduotis, įforminti dokumentus, rašyti dalykinius ir asmeninius laiškus, skelbimus, pildyti įvairias anketas. Jie taip pat supažindinami su Lietuvos istorija, kultūra, tradicijomis, papročiais.

Kitakalbiai, baigę šiuos kursus, atlieka baigiamąjį kalbos vartojimo ir skaitymo testą. Pagal Europos kalbų aplanką nustatomas jų pasiektas lietuvių kalbos mokėjimo lygis. Geriausiai išlaikiusiems testą įteikiami pažymėjimai.

Tautinių bendrijų namuose kitakalbius valstybinės kalbos jau keturioliktus metus moko mokytoja metodininkė Aušra Pakalkienė. Ji kūrybingai pritaiko savo profesinę ir dalykinę patirtį, geranoriškai bendrauja su skirtingo amžiaus ir įvairių tautybių kursų klausytojais, dėmesingai atsižvelgia į jų pageidavimus ir siūlymus. Mokytoja daug dėmesio skiria klausytojų kultūrinės kompetencijos ugdymui: supažindina su mūsų šalies kultūros savitumu, papročiais, simbolika, atskleidžia

sąsajas su kitomis kultūromis. Kursų klausytojai aktyviai dalyvauja jos organizuojamuose edukaciniuose, kultūriniuose renginiuose. Mokytojos iniciatyva kursų klausytojai yra lankęsi Lietuvių kalbos muziejuje, dalyvavę ekskursijose po Vilniaus senamiestį, apžiūrėję Katedros požemius. Po išvykų susitikus pratybose išpūdžiai aptariami lietuvių kalba. Klausytojai aktyviai ir sėkmingai dalyvauja „Poezijos pavasario“ renginyje „Po lietuvių kalbos ir kultūros skėčiu“.

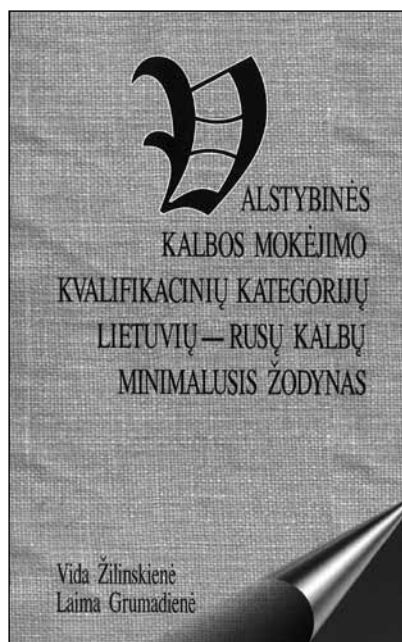
Kūrybingas, nuoširdus A. Pakalkienės darbas valstybinės kalbos mokymo kursuose nusipelnė ne tik kursų klausytojų dėkingumo ir pagarbos. Jis įvertintas Valstybinės kalbos komisijos padėkos raštu ir dovanomis. Tautinių mažumų departamentas už kūrybingą ir ilgametį darbą ją apdovanojo vardiniu laikrodžiu.

O kokie yra lietuvių kalbos kursų klausytojai? Mūsų turima informacija apie juos leidžia daryti kai kuriuos apibendrinimus. Daugiausia klausytojų yra atvykę iš Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos, po keletą – iš Armėnijos, Latvijos, Estijos, Graikijos, Turkijos ir kitų šalių. Kursuose daugėja moterų: 1999 m. jos sudarė 57 proc. klausytojų, 2012 m. – 84 proc., o 2018 m. –

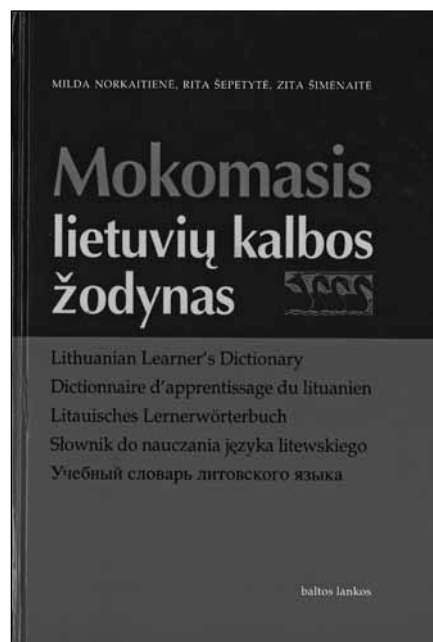
98 proc.. Smarkiai išaugo klausytojų išsilavinimo lygis. Turinčių aukštąjį išsilavinimą 1999 m. buvo tik daugiau kaip pusė, o 2018 m. – daugiau kaip du trečdaliai. Analizuojant klausytojų sudėtį pagal tautybę, matyti, kad daugėja ukrainiečių. 1999 m. jie sudarė tik 3 proc., 2012 m. – 10 proc., 2018 m. – 27 proc. klausytojų. Labai sumažėjo lenkų tautybės klausytojų: 1999 m. jų buvo net 64 proc., o 2018 m. – 3 proc.

Daugiau kaip pusė valstybinės kalbos kursų klausytojų teigia pasirinkę Tautinių bendrijų namuose organizuojamus lietuvių kalbos kursus dėl to, kad žinojo, jog kursų mokytoja – puiki specialistė, o trečdalis pasiklioivė informacija, kad šių kursų klausytojai gerai išlaiko valstybinės kalbos mokėjimo kvalifikacinių kategorijų egzaminus. Dalis klausytojų teigia, kad nepakanka išsamios informacijos apie lietuvių kalbos mokymosi kursus (42 proc.), o mokymasis įvairiuose lietuvių kalbos kursuose daugumai atrodo per brangus (71 proc.).

Apibendrinant galima teigti, kad mūsų kursų klausytojai – darbingo amžiaus asmenys, savo ateitį siejantys su Lietuva, siekiantys kuo geriau pagal savo gebėjimus išmokti kalbėti,

Valstybinės kalbos mokėjimo kvalifikacinių kategorijų lietuvių – rusų kalbų minimalusis žodynas. Trečioji kvalifikacinė kategorija. Vilnius. 1999

Mokomasis lietuvių kalbos žodynas. Redaktorė Rita Šepetytė. Vilnius. Baltos lankos. 2000

Lietuvių kalba dialoguose. Mokymo priemonė. Sudarytojas Sergejus Temčinas. Lietuvių kalbos institutas. 2016

rašyti, skaityti, suprasti lietuviškai, kad galėtų visavertiškai integruotis į šalies visuomenę, laisvai bendrauti su aplinkiniais įvairiose situacijose, susirasti darbą.

Ilgametė Tautinių bendrijų namų lietuvių kalbos kursų organizavimo patirtis patvirtina, kad valstybinės

kalbos kursai – viena svarbiausių lietuvių kalbos mokymo formų, todėl tikslinga tęsti kursų organizavimą socialiai remtiniems asmenims, iš dalies dotuojant lietuvių kalbos mokymo kursų organizavimą. Taip pat reikia peržiūrėti lietuvių kalbos mokymo programų apimtį (didinti

mokymo valandų skaičių, daugiau jų skirti praktiniams užsiėmimams). Būtų tikslinga organizuoti valstybinės kalbos mokymo kursus lietuvių kalbos įgūdžiams įtvirtinti, reikėtų išsamiau supažindinti kursų klausytojus su Lietuvos istorija, papročiais, tradicijomis, kultūra.

Rusų literatūros klubas kvietė į dainuojamosios poezijos popietę

Laisvės gynėjų dienos – Sausio 13-osios išvakarėse Kauno G. Deržavino rusų literatūros klubas pakvietė kauniečius ir miesto svečius į dainuojamosios poezijos popietę „Trys akordai“, kuri vyko Kauno įvairių tautų kultūrų centre.

Birutė ZEIGIENĖ

Klubo pirmininkas Galimas Sitdykovas sveikino gausius dalyvius, svečius – Alytaus rusų vokalines studijas „Gluosnelis“ vadovus Liubovę ir Aleksandrą Ilarionovus, Kauno miesto žydų bendruomenės pirmininką Geržą Žaką, žuvusio už Lietuvos laisvę, Sausio 13-osios didvyrio Tito Masiulio mamą Vitaliją Krivickienę, buvusios T. Masiulio jaunimo mokyklos pedagogus, mokinių tėvus, poetą, rašytoją Vladą Vaitkevičių su žmona fotomenininke Birute Kairaityte ir kt.

Klubo vadovas nušvietė jau dešimtmetį gyvuojančio klubo veiklą,

Kauno G. Deržavino rusų literatūros klubo bardai (iš kairės): A. Ravve, N. Tereščenko, Z. Miknienė, P. Grinis

papasakojo apie rengiamus muzikos bei literatūros vakarus, supažindino su klubo išleistomis literatūrinio almanacho, atskirų autorių poezijos knygomis. G. Sitdykovas pristatė poetus bardus, kurie yra švietimo įstaigų

darbuotojai, klubo nariai, almanacho bendraautorai, Lietuvos rusų autorių dainų festivalio laureatai.

Klubo valdybos narys, poetas, vertėjas, dainų autorius ir atlikėjas Aleksandras Ravve pakvietė susirinkusius prisiminti laisvės gynėją T. Masiulį, daug padėkos žodžių skyrė didvyrio mamai, skaitė savo kūrybos eilėraštį „Laiškas draugui“ ir Roberto Keturakio eiles. Skambėjo autorinių dainų atlikėjos Zojos Miknienės, poeto, bardo Petro Grinio, jo mokinės gitaristės Inetos Martinkevičiūtės, poetės, kompozitorės, dainininkės Natalijos Tereščenko, grupės vadovo A. Ravve atliekami kūriniai apie metų laikus, meilę, gerį lietuvių, rusų kalbomis.

Popietėje dalyvavo gausus būrys žmonių

Birutės Zeigienės nuotraukos

Azerbaidžanietis M. Gamzajevs apie lietuvių literatūros klasiką V. Krėvę – įtaigiai ir įtikinamai

Apie rašytoją, sudėtingo likimo žmogų Vincą Mickevičių-Krėvę parašyta nemažai. Knygose, kritikos straipsniuose nagrinėtas jo literatūrinis palikimas, gyvenimo vingiai. Ką galima dar apie tai parašyti? Pasirodo – galima. Tuo įsitikini perskaitęs Mahiro Gamzajevio didelės apimties straipsnį, išspausdintą „Metų“ žurnale (2019 m. Nr. 11, 12; 2020 m. Nr. 1, 2).

Jonas RUMŠA

Autorius, lietuvių ir azerbaidžaniečių istorinių, kultūrinių, literatūrinių ryšių tyrinėtojas, daugelį metų kruopščiai renka faktus, liudijančius apie šiuos ryšius. Ypatingą dėmesį, pasakytume, meilę M. Gamzajevs skiria lietuvių literatūros klasikui Vincui Mickevičiui-Krėvei. Ir tai suprantama. Rašytojas XX a. pradžioje gyveno, dirbo mokytoju, kūrė, kurį laiką ėjo Lietuvos konsulo pareigas M. Gamzajevio gimtojo Azerbaidžano Baku mieste.

M. Gamzajevs detalai nušviečia priežastis ir aplinkybes, kuriomis Kijevo imperatoriškojo šv. Vladimiro universiteto absolventas, aukso medalininkas V. Krėvė, o jam švietė mokslininko karjera tame pačiame universitete, 1909 m. raštu kreipėsi į Kaukazo švietimo apygardos globėją Nikolajų Rudolfą „skirti jį rusų kalbos ir literatūros mokytoju vienoje iš vidurinio mokymo įstaigų Jūsų Prakilnybei skirtoje apygardoje“.

O universitetinę karjerą V. Krėvė prarado dėl to, kad, būdamas katalikas, atsisakė priimti pravoslaviją ar bent Liuterio tikyba, nes katalikybė carų Rusijoje buvo ypač ujamą. Šovinininės nuotaikos vyravo ne tik valdžios koridoriuose, bet ir universitetinėje aplinkoje. Todėl, kaip teigia M. Gamzajevs, daugiatautis ir daugiakultūris Kaukazas jam pasirodė tinkama vieta gyventi, dirbti ir kurti.

Laiką, V. Krėvės praleistą Baku mieste, nagrinėjamo straipsnio au-

torius pavadino auksiniais metais prie Kaspijos. Čia jis parašė „Dainavos šalies senų žmonių padavimus“, dramas „Šarūnas“, „Skirgaila“ ir kt.

„Baku suvaidino svarbų lemiamą vaidmenį ir rašytojo politinėje veikloje, ideologinių pažiūrų genezėje. Čia jis labai greitai įsipynė į intensyvų miesto gyvenimą. Tai buvo visiškai natūralu, nes šis stambus pramonės ir prekybos centras viliojo daugelį pasaulinės literatūros ir kultūros garsenybių. Baku pasižymėjo ir įvairių politinių partijų bei visuomeninių organizacijų veikla, ir revoliuciniais įvykiais. Jų verpetai taip pat stipriai traukė mokytoją ir literatą. Taigi pirmąsias politinės veiklos pamokas V. Krėvė gavo būtent čia“, – pažymi M. Gamzajevs.

Tačiau, pasak jo, bandymai tapti politiku V. Krėvei niekuomet neatneš nieko gero.

Autorius taip pat neapeina lietuviškos veiklos Kaukaze. Čia buvo susitelkę nemažai lietuvių. Baku mieste tada veikė Lietuvių draugija ir Baku lietuvių tautos taryba. 1917 m. gruodį Tiflise (dabar – Tbilisis) buvo įsteigta Kaukazo lietuvių taryba. Tų pačių metų gruodžio 27–30 d. Tiflise vyko Kaukazo lietuvių suvažiavimas. Tarp dvidešimt vieno suvažiavimo delegato buvo žymus visuomenės ir politinis veikėjas inžinierius Petras Vileišis (1851–1926), būsimas Lietuvos valstybės pasiuntinys Kaukaze, visuomenės ir politinis veikėjas, žurnalistas, publicistas Pranas Dai-

Baku. XX a. pradžia

lidė (1888–1965) ir kiti. Lietuviškos organizacijos gynė lietuvių interesus ir ėmėsi organizuoti jų grįžimą į Tėvynę. Kai dėl V. Krėvės dalyvavimo lietuviškoje veikloje, tai, kaip teigia autorius, Azerbaidžano archyvuose nėra pakankamai duomenų, kurie tvirtintų, jog V. Krėvė tuo metu būtų aktyviai dalyvavęs lietuviškuose reikaluose.

V. Krėvė 1918 m. grįžo į Lietuvą. M. Gamzajevs rašo apie sudėtingą to meto Lietuvos padėtį, analizuoja V. Krėvės straipsnius „Lietuvos aidas“ laikraštyje, kuriuose girdisi „žūvančios tautos nusiminimo dejavimas“, nagrinėja tuo metu parašytus kūrinius „Iš šios gdynės jausmų“, įtikinamai parodo rašytojo pergyvenimus dėl to, ką jis pamatė Lietuvoje ir kodėl ryžosi grįžti į Baku. M. Gamzajevs parodo V. Krėvę kaip stiprią asmenybę, kuri „nelabai paisė politinių ar visuomeninių autoritetų ir net nusistovėjusių moralinių bei religinių dogmų“.

Baku mieste V. Krėvė nepadėjo plunksnos. Straipsnio autorius nagrinėja čia parašytus klasiko kūrinius, pažymi, kad rašytojas, kurdamas Rytų pasakas „Azerstano šalis“ ir „Motėris“, rėmėsi šventos musulmonų knygos – Korano – nuostatomis.

V. Krėvė savo ateitį matė Lietuvoje. M. Gamzajevs cituoja rašytojo laišką

L. Girai, kuriame rašo, kad tikisi „linksmai pasimatyti Lietuvos laisvoje sostinėje šventame Vilniaus mieste“. Bet tai bus negreit. O kol kas – konsulo pareigos, sudėtingi kontaktai su vietos valdžia, rūpestis tautiečiais, siekiančiais grįžti į tėvynę. Iš M. Gamzajevos publikacijos matyti, kiek sunkumų teko patirti pačiam V. Krėvei, kol jis išvykęs iš neramaus Baku ir keliaudamas per chaotišką Rusiją 1920 m. liepos 12 d. atvyko į Kauną.

Tačiau Baku, kuriame rašytojas praleido vienuolika metų, visam gyve-

nimui įsirėžė į jo sąmonę. M. Gamzajevs rašo: „Šis nuostabus rašytojo jaunystės miestas tapo neišsemiamu jo įkvėpimo šaltiniu. V. Krėvė visam laikui paliko Azerstano šalį, kurią taip romantiškai ir su tokia meile apdainavo savo „Rytų pasakose“.

Lietuvoje V. Krėvei teko dėl daug ko pergyventi ir nusivilti. Bolševikų klasta, kurią jis pažino tolimame Azerbaidžane ir kurią pamatė grįžęs namo, Vilniaus netektis, Lietuvos visuomeninio ir politinio gyvenimo grimasos skaudžiai žeidė jautrią ra-

šytojo sielą. Visa tai jis išliejo savo kūrinuose. M. Gamzajevs skvarbiu tyrinėtojo žvilgsniu nagrinėja V. Krėvės poziciją daugeliu klausimų, aptaria tuo laikotarpiu jo parašytus kūrinius.

M. Gamzajevs yra Lietuvos azerbaidžaniečių draugijos pirmininkas. Daugelį metų buvo Tautinių bendrijų tarybos narys, 2009–2012 m. – jos pirmininkas. M. Gamzajevs yra Azerbaidžano rašytojų sąjungos narys, Lietuvos literatūros vertėjų sąjungos narys. 2016 m. jam buvo suteiktas meno kūrėjo statusas.

Leidinyje – karaimų šventovių – kenesų istorija

Tik ką išleistame pažintiniame-informaciniame ambasadorės dr. Halinos Kobeckaitės leidinyje „Lietuvos karaimų šventovės – kenesos“* pristatomi Trakų ir Vilniaus karaimų sakralinio paveldo objektai – kenesos. Abi kenesos – svarbus karaimų bendruomenės Lietuvoje kultūros paveldas, ypatinga mūsų šalies nekilnojamo kultūros paveldo dalis. Jos yra saugomi architektūros paminklai. Šiuo metu išlikusios tik Trakų ir Vilniaus kenesos. Panevėžyje buvusi kenesa nugriauta 1970 m. Jos vietą dabar žymi tik paminklinis akmuo. Kadaise kenesų būta Biržuose bei Naujamiestyje šalia Panevėžio.

Abi kenesos yra veikiančios, jose vyksta pamaldos. Tai vienintelės bei dar viena Kryme veikiančios karaimų kenesos Rytų ir Vakarų Europoje.

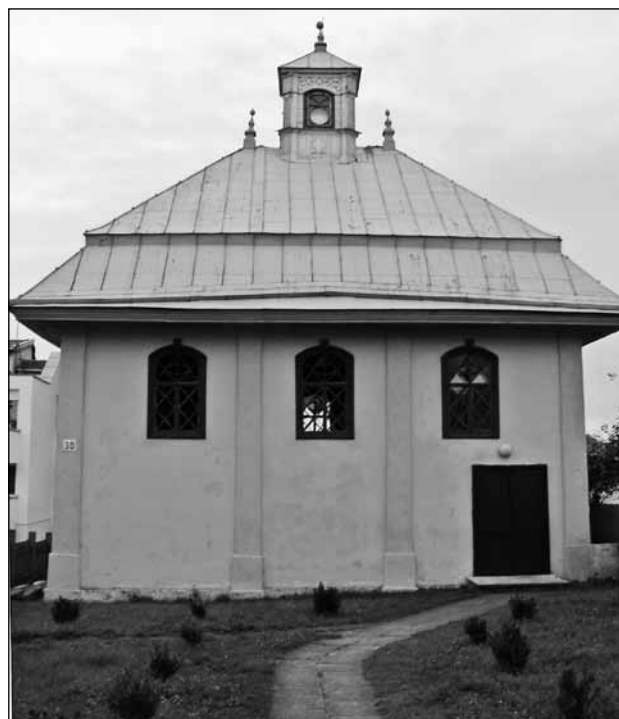
Leidinyje aprašoma abiejų kenesų statybos istorija, su ja susiję ir ją sąlygoję karaimų bendruomenės Lietuvoje gyvenimo įvykiai, taip pat pastatų

istoriniai paminėjimo faktai, restauravimo detalės. Nemažai dėmesio skiriama pastatų vidaus interjerui, aprašomos architektūrinės jo ypatybės, stiliaus funkcionalumas, detalių ryšys su religija.

Knygą sudaro tekstai, istorinės ir dabartinės šių pastatų bei reikšmingus karaimų bendruomenės įvykius liudijančios nuotraukos. Pateikiama labai glausta informacija apie karaimų įsikūrimo Lietuvoje istoriją, karaimų kalbą, religiją, pagrindines šventes bei apeigas.

Leidinyje išleistas penkiomis kalbomis – lietuvių, anglų, lenkų, vokiečių ir rusų.

Knygos leidimą iš dalies finansavo

Trakų kenesa

Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos.

*Knygos viršelio nuotrauka ir bibliografiniai duomenys trečiame viršelio puslapyje.

„Galima skaityti lyg dokumentinį romaną“

Dramatiškas lietuvių, nusprendusių 1944 metų vasarą artėjant frontui pasitraukti į Vakarus, likimas pavaizduotas ne vienoje atsiminimų, grožinės literatūros knygoje. Neseniai šia tema išleistas Juozo Vilčinsko

„Dienoraštis“. Jo autorius – lietuvių inžinierius, kilnios Lietuvos totorių giminės palikuonis, kairiųjų demokratinių pažiūrų atstovas Juozas Vilčinskas.

Dienoraštis buvo rašomas 1945–

1947 m. Antrojo pasaulinio karo nusiaubtoje Europoje – Šiaurės Italijoje ir Didžiojoje Britanijoje. Autorius rašo apie kasdienius pabėgėlių rūpesčius, gyvenimo kontrastus, savo vizijas dėl Lietuvos ateities, didžiųjų

valstybių žaidimus, kurie galiausiai virto daugelį dešimtmečių trukusiu alinančiu šaltuoju karu. Būtina paminėti dar vieną siužetinę J. Vilčinsko „Dienoraščio“ liniją – jo gentainių

totorių pergyvenimus, dvejonas palikus Lietuvą.

Ižanginiame prof. Egidijaus Aleksandravičiaus straipsnyje „Nežinomo rytojaus kronika“ aptariamas J. Vilčins-

ko gyvenimas, jo visuomeninė ir politinė veikla išeivijoje, kuri „prisidėjo prie gimtosios šalies laisvinimo ir lietuvių išeivijos gyvasties išsaugojimo“. Ar ši veikla pakankamai įvertinta?

„J. Vilčinskas, kaip ir daugelis kitų unikalių pokario kartos lietuvių išeivių, savo nuveiktais darbais ne tik nusipelnė atminimo, bet ir atskiros išsamesnės biografijos. Gal kada nors kas nors jos ims, o lemtingą jo gyvenimo epizodą atspindintis dienoraštis tam deramai pasitarnaus“, – teigia prof. E. Aleksandravičius.

O vertindamas „Dienoraščio“ tekstą, rašymo stilių, profesorius pažymi, kad jį galima skaityti lyg dokumentinį romaną.

Leidinyt parengtas spaudai vykdamant Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės remtą projektą „Egziliniai Lietuvos totorių likimai pokario dienoraščiuose ir laiškuose“.

**Knygos viršelio nuotrauka ir bibliografiniai duomenys trečiame viršelio puslapyje.*

Kai kurie J. Vilčinsko gyvenimo faktai

*J. Vilčinskas gimė 1909 m. liepos 29 d. Vilniuje totorių Samuelio Vilčinsko ir Elžbietos Janušauskaitės-Vilčinskienės šeimoje.

*Pirmojo pasaulinio karo metais su tėvais pasitraukė į Rusiją. 1919 m. šeima grįžo į Lietuvą. 1930 m. baigė Kauno aukštesniąją technikos mokyklą, 1942 m. – Vytauto Didžiojo universiteto Technikos fakultetą, tapo statybos inžinieriumi.

*1935 m. vedė Elena Tuhan-Baranauskaitę. Sūnus Aleksandras gimė 1938 m. Kaune.

*1931–1944 m. dirbo Kauno miesto vandentiekio ir kanalizacijos skyriuje..

*Rinko istorinę-kraštotyrinę medžiagą apie Lietuvos totorius – rankraštinės knygas, nuotraukas, buitines daiktus. Surinko išsą knygų apie totorius biblioteką.

*1944 m. pasitraukė į Austriją, vėliau – į Italiją, 1946 m. – į Angliją. Čia iš pradžių dirbo fabrike. Vėliau – siurblių gamyklos braižykle, vandentiekio projektavimo biure.

*J. Vilčinskas mirė 1992 m. birželio 9 d. Londone. Vykdamas velionio valią palaidotas Raižių kaimo totorių kapinėse (Alytaus r.).

Užsienio leidyklų išleistose knygose – apie Lietuvos žydus

Skaitytojų dėmesiui pateikiame dviejų naujų knygų Lietuvos žydų tematika, išleistų užsienio leidyklų, apžvalgą.

Garbė turėti tokią biblioteką

Yra sakoma, kad apie šalies kultūrą sprendžiama iš to, kokios toje šalyje bibliotekos. Garsioji Vilniaus M. Strašūno biblioteka buvo viena iš svarbiausių žydų institucijų prieškarinio Rytų Europoje. Garbė miestui ir kraštui, turėjusiam tokią biblioteką. Šioje knygoje* apžvelgiama M. Strašūno bibliotekos istorija nuo įkūrimo iki šių dienų, pristatomos jos paveldo sklaidos iniciatyvos.

Bibliotekoje buvo 100 vietų skaityklą. Per dieną joje apsilankydavo iki 200 žmonių. 1940 m. biblioteka turėjo daugiau kaip 50 tūkst. knygų hebrajų, vokiečių, rusų ir kitomis kalbomis, apie 6 tūkst. senų knygų.

Antrojo pasaulinio karo metais daug knygų išgabenta į Vokietiją. Po

karo Lietuvoje išlikusios M. Strašūno bibliotekos knygos buvo perduotos į Knygų rūmus. O išvežtos į Vokietiją išsklaidytos į pasaulio žydų institucijas, tarp kurių buvo ir YIVO institutas Niujorke, tarpukariu veikęs Vilniuje.

Atminties knygoje – Jurbarko žydai

Yizikor (atminties) knygos – ypatingas informacijos apie prieškarinio žydų gyvenimą šaltinis. Jas jidiš ar hebrajų kalba parengė Holokaustą išgyvenę žydai emigrantai, tokiu būdu įamžindami savo sunaikintų bendruomenių atminimą. Kiekviena tokia knyga skirta atskiram miesteliui. Pagal JewishGen atminties knygų projektą jos išverčiamos į anglų kalbą.

Ši knyga* skirta Jurbarkui. Joje at-

skleidžiama miesto istorija ir kasdienis gyvenimas, surinkta informacijos apie žymesnius žydų tautybės žmones, politines partijas ir sionistinius judėjimus, aprašyta raizytais mediniais ornamentais garsėjusi Jurbarko sinagoga, pateikiama liudijimų apie Holokaustą.

Žydai Jurbarko įsikūrė XV a. Prieš Antrąjį pasaulinį karą jie sudarė 42 proc. gyventojų. 1941 m. per du mėnesius Jurbarko žydų bendruomenė buvo sunaikinta. Apie tai byloja šalia žydų kapinių įrengtas memorialas Holokausto aukoms atminti. Pernai miesto Sinagogų aikštėje atidengtas memorialas, kuriuo įamžintas Jurbarko gyvenusių žydų bendruomenės atminimas.

Šias knygas galima skaityti Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje.

**Knygos viršelio nuotrauka ir bibliografiniai duomenys trečiame viršelio puslapyje.*

Kvenai Norvegijoje

Daugelis žino apie Norvegijos, Švedijos, Suomijos, Rusijos šiaurėje gyvenančius samius. Tačiau Norvegijos šiaurėje nuo Viduramžių gyvena ir kita tauta – kvenai. Terminas kilmė nėra tiksliai nustatyta.

Ši tautinė grupė susiformavo dar XVI a., kai pirmieji suomiai patraukė į Norvegijos šiaurę kirsti miškų. Čia jie palaipsniui susimaišė su vietos norvegiais ir samiais, davę pradžią naujai etninei grupei – kvenams.

Kvenų istorija mena nelengvus laikus. Ilgus dešimtmečius, kaip lietuviai carinėje Rusijoje rusinami, kvenai dar nuo XIX a. vidurio buvo norveginami. Tai daryta įvairiais metodais: priimami kvenams nepalankūs žemės, pilietybės, švietimo įstatymai; norvegų valstiečiai iš Pietų ir Vidurio Norvegijos perkelti į šalies šiaurę, kur gyveno kvenai; suomiškos kvenų pavardės perdaromos į norvegiškas; protestantų bažnyčios veikla.

Po Antrojo pasaulinio karo vėlgi ne vieną dešimtmetį apie kventus buvo nutyliama tarsi jų ir nebūtų. Tačiau apie 1970 m. Norvegijos visuome-

nėje kilo diskusija „Kas tie kvenai? Ateiviai ar tautinė mažuma?“. Diskusija tęsėsi beveik iki XX a. pabaigos – iki 1998 m.

Pagaliau tais pačiais metais Norvegijos vyriausybė oficialiai pripažino, kad kvenai yra lygiateisė tautinė mažuma. Lygiateisė su kitomis šios šalies tautinėmis mažumomis – romais, žydais ir suomiais. Aukščiau minėti samiai laikomi ne tautine mažuma, o autochtonais.

Dar anksčiau – 1977 m. – Vadsės mieste, turinčiame šešis tūkst. gyventojų, Norvegijos karalius Olafas V-asis atidengė paminklą kvenams kaip jų pripažinimo ir atsiprašymo už jiems padarytas skriaudas ženklą (nuotr.).

Kvenai kalba gimtąja kvenų kalba, kuri yra suomių kalbos dialektas. 2005 m. kvenų kalba pagal Europos regi-

oninių arba mažumų kalbų chartiją pripažinta tautinės mažumos kalba. Įvairiais paskaičiavimais, ja kalba, nuo dviejų iki aštuonių tūkst. žmonių. Dabartiniu matu kvenų skaičius mažėja dėl stiprios asimiliacijos. Tačiau atsilaukusi šimtmečius, kvenų mažuma, remdamasi savo tautine savimone ir Norvegijos valstybės parama, su viltimi žiūri į ateitį.

S U M M A R Y

The events of Vilna Gaon and the history of the Lithuanian Jews. In accordance with the decree of the Seimas, the year 2020 was declared to be the year of Vilna Gaon and the history of the Lithuanian Jews. In the plan approved by the Government scientific conferences, exhibitions, concerts are planned, books will be published about the history of the Lithuanian Jews (Litwaks), etc.

A traditional Bread Celebration took place in the House of National Minorities. On the 7th February in the House of National Minorities a traditional Bread Celebration

took place, where the samples of their bread, pie and other pastries were demonstrated, as well as told about the traditions of the baking, using of their bread. Bread Celebrations have annually taken place in the House of National Minorities since 2005.

National Minorities will be appropriately presented in the events of Trakai, Lithuanian Capital of Culture 2020. The Ministry of Culture announced Trakai to be Lithuanian capital of Culture of 2020. Trakai has always historically been a multicultural city. It is also reflected in the programme of the Capital of Culture. It is planned to organize the Celebration of the Nations,

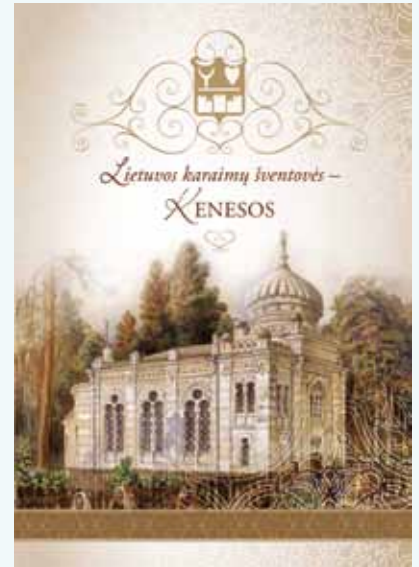
where the culture of the Crimean Karaites, Tatars and other National Minorities will be presented. There will be exhibitions, conferences, other events.

Library and National Minorities. Panevezys County Gabriele Petkevicaite-Bite Public Library has been cooperating with the organizations of the National Minorities for many years. Joint events take place in the library, as well as books are presented, exhibitions organized. The experience of the people of Panevezys witnesses that libraries can do much in satisfying the spiritual needs of the National Minorities in keeping intercultural dialogue.

Naujos knygos

Halina Kobeckaitė. Lietuvos karaimų šventovės. Kenesos. Vilnius. Infosiūlas. 2019. 32 p., iliustr., faks., portr.
p. 26

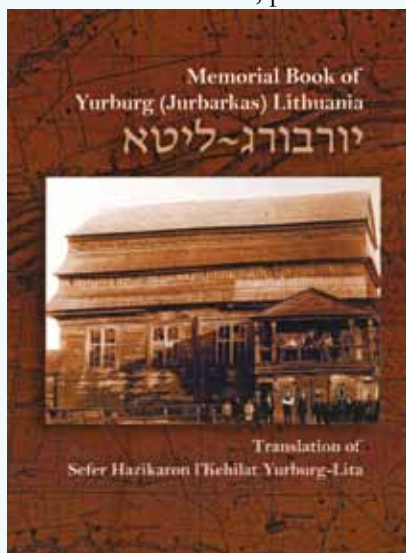
Juozas Vilčinskas. Dienoraštis. 1945.VI.7 – 1947.III.18. Vytauto Didžiojo universitetas. Lietuvių išeivijos institutas. Vilnius. Versus. 2019. 207 p., iliustr., faks. Tiražas 400 egz.
p. 26

Akademinių darbų tautinių mažumų tematika konkurso laureatų tekstų rinktinė. 2016–2018. Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. 2019. 90 p.

p. 9

Lietuva, kurią aš myliu. Sudarytojas Kostas Kajėnas. Tekstų autoriai – Kostas Kajėnas, Vytautas Raškauskas. Fotografė Evgenia Levin. Knygos ir viršelio dailininkas Edvinas Binderis. Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. 2019. 112 p., iliustr., portr.

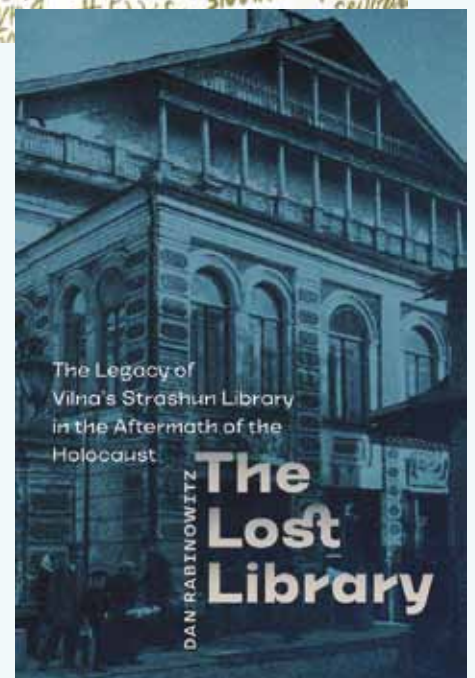
p. 11

Dan Rabinowitz. The lost library the legacy of Vilna's Strashun Library in the aftermath of the Holocaust. Waktham. Bandeis University Press. 2019. 284 p.

p. 27

Memorial book for the Jewish community of Yourburg, Lithuania. New York : JewishGen. 2019. 782 p.

p. 27

Duonos šventė Tautinių bendrijų namuose

Vasario 7 d. Tautinių bendrijų namuose vyko tradicinė Duonos šventė, į kurią susirinko gausus būrys tautinių bendrijų atstovų, vilniečių ir svečių. Čia spausdinamose nuotraukose užfiksuotos kai kurios šventės akimirkos.

ISSN 2029-7394

9772029739001

TMD nuotraukos